

ВОЛОДИМИР І. МАСЛЯК

(ЗАЛУКВИЧ).

З ЧОРНОГО ШЛЯХУ

ПОЕЗИЇ

ТОМ II.

Ціна 80 кр.

ЛЬВІВ, 1897.

Накладом Редакції „Зорі“

ВОЛОДИМИР І. МАСЛЯК

(ЗАДУБВИЧ).

1859-1924

З ЧОРНОГО ШЛЯХУ

ПОЕЗІЇ

ТОМ II.

ЛЬВІВ, 1897.

Накладом Редакції „Зорі“.

3434

I.

Ще не вмерла!

Шовіністів крик безсильний
 Нам ругати-сь нині сьміє?
 „Вже для Руси-України
 Погас,“ — кажуть — „луч надії.“
 Ми до криків тих звичайні,
 Хоч з нас сила все обдерла,
 Кличем грімко а кличом тим:
 „Україна ще не вмерла!“

Зруйнували нам лицарство,
 Споганили нашу хату;
 Зруйнували Січ, з народу
 Кров точили сукровату.
 Деспотична, грізна воля
 Люд в притвори тьми заперла,
 Але люд той і в тьмі чує:
 „Окрадена — ще не вмерла.“

Над рікою близько моря
 Багно вкрило-сь мерзким струпом,
 Се столиця — но столиця
 Чутна кнутом, чутна трупом.
 На козачих росла костях,
 Тих мільйони в багна вперла,
 А ті кости: єї совість,
 Раз враз кличуть: „Ще не вмерла.“

Скрізь по Руси в кожній хаті
 В кождім серцю пісні звуки

А та пісня херувимска
За мільйонів стане руки.
Хоч Азійатів ішла хмара.
Тільки лїт добро з нас дерла,
Пісня наша ту остала-сь
Голосити: „Ще не вмерла.“

Поломили нам прапори
Синів добрих забирали,
По сибірських тюрмах, тайгах
Їх за правду катували.
Лиш та правда не угнула-сь,
Руску грудь красить мов перла.
Руску грудь учить, навчав
Голосити: „Ще не вмерла.“

Над Дніпром стоїть могила,
Мов сирітка одинока;
Но могилу сесю знає
Ціла Русь, хоч як широка.
Серед мук ціла Україна,
Що і власть з добра обдерла,
В молитвах звертає-сь щирих
І голосить: „Ще не вмерла.“

Шовіністів крик безсильний
Нам ругати-сь нинї сьміє.
Якби в нас не було віри
В правди прикази сьвятії.
Против кривди, що до нинї
На нас пре, як перше перла,
Кличем всі грімким протестом:
„Україна ще не вмерла.“

Славянщина.

Часом здаєть ся, що я бачу,
 Як ясна, сьвітла наче зоря
 З сьвітлючим оком, з ясным личком
 Неначе тихе личко моря,
 Стоїть безжурна і розкішна,
 Спокійна серцем і душею —
 А довкіль Неї сьвітло миру,
 І сьвіт чолом бє перед Нею.

Часом здаєть ся, що я бачу;
 Як на престолї з самоцвїту
 Она сидить немов цариця
 Й велїть права цїлому сьвіту.
 А Її слово як вочистий
 Гомін лицарских труб лунає,
 Як патрїяршим вна законом
 Мов правда в правдї процвітає.

Часом здаєть ся, що вертають
 Минувші хвилї супокою...
 Як довкіль Неї брат до брата
 Хилив-сь любовю пресьвятою.
 Як вна одна була всїм мати
 Дїтий усїх згорнувши к' груди
 Сьпівала гимн сьвятий, великий:
 „Над нашу жизнь чия-ж ще буде?!“

Так нї, дарма — бо сон минає
 І дїйствїсть лиш встає бездушна;

Від Неї звук глухий лунає
І наче зве: „диви-сь! послушна
Оковам, мукам я днесь нинша...
Я не така, як перше була,
Я кровю вся наскрізь вже сплила,
Краса моя давно минула;
Я півмертва у муках млію. —
Любов дітий? се згадка млава!

Між ними рать, вражда домашня,
По щастя днях лишала-сь слава...
І кров і кров і їдь страшлива
І жизнь моя: пятно недолї!...
.
Славянщино! се ти така!
Тобі-ж не жаль давної волї?

1886.

О мати!

О Руси, Ненечко єдина!
Вкраїно щедрая моя..
Горда і пишна Ти собою.
З поміж сестер Ти, мов зізда
Пустила лучі краси тої.
Любови братньої, сьвятої
На всі славянські племена,
О Руси, Матінко моя!

Житєм новим встаєш могуча
По муках довгих, суєтах;
І так теплом скріпивши серце
Ти красшій славі твориш шлях.
В корунах других сестр могучих
Алмазів слави сьвітять лучі, —
В твоїй любові огнем сяє,
О Руси, Ненечко моя!

Не лицемірством, суєтою
І не насильством меш рости!..
В притвори, Ненько, серця свого
Дітий усіх Славян впусти.
І мирна, тиха, повна віри
Неси їм звук пісень і л҃ури;
Так сонцем життя їм будеш,
Так, Ненько, так — Ти сим зростеш!

1888.

Чому?

Чому не йдемо ми за сонцем
 Любви? Чом допчемо завіт?
 Чи-ж по-за нами все, доконче
 Кривий вставати має слід?

Чому то жили ми й живемо
 В незгодї вічній, хоч раю
 Могли придбати, а зовемо
 На силу — нужди для краю?

В нас не хилив ся брат до брата —
 Егоїзм вічно йшов верхом;
 Ми жили все мов зведенята,
 Все чести рускої торгом!

Чому не тиху жизнь розвести
 Нам? Ми-ж успіли-б в тім добрі
 Ту руску славу скрізь рознести
 На всі кінці!

О, ні! нам годї не сварити-сь,
 Нам все втїшати ворож всю,
 І на позорище водити-сь
 По що? Чому? —

Смерди.

Ми дозволяли, щоб нас в лице бито,
 Бо ми відваги ні чести не мали;
 Ярмом неволі нашу спину вкрито,
 А ми покійно тото все приймали,
 Бо ми не мали жару в нашій груди,
 На вагу всяку не брали пригоду,
 Бо ми не жили як правдиві люди
 Лишень як смерди з Хамового роду.

Ми лиш терпіти і клясти уміли,
 І не було в нас охоти до вчинку;
 Наклав хто Руси, аж жижки тремтіли,
 То Русь просила: „давай ще причинку.“
 За злість, за ганьбу, за тяжку обиду
 Врагам ми вміли ще честь віддавати,
 Невільник Русин для збільшеня встиду
 Ще злющу руку ходив цілувати.

Як в нас народне знамя відбирали,
 То ми коліна згинали послушно;
 Ми лиш сьпівати і стогнати знали
 Або кричати на весь рот бездушно,
 Як нашу віру, сьвяті обичаї
 Поганив ворог сатани рукою
 То ми на карті сьвітовій — льокаї —
 Вмісто єднатись сварили-сь з собою.

Ми ще і нині ті самі, однакі,
 Бо ми не маєм віри в свої сили;

Наші дороги — шляхи ріжноракі,
Бо ми так ходим, як давно ходили.
А наша слава: зрадників мільйони;
А житє наше, се неміч бездільна,
А чувства наші — гидкі Гарпаґони,
Їх вплив над нами се смерть добровільна.

Ми ще і нині не маєм відваги
За свою правду і за кривду встати:
Гинем як путник в пустини від спраги,
Бо деж нам бідним ратунку шукати?
Палким желізом нас лють припікає,
Робить нам нечесть а собі вигоду...
А Русин з неба захисту чекає,
Бо Русин смерд є з Хамового роду.

1892.

Наша доля.

Наша доля не ходила
У шовкових оксамітах;
Вна головки не носила,
Ні у стрічках ні у цвітах,
Сумовиті мала взори,
Коси в терне заплітала,
Тверді мала лиш убори.
На терновім ліжку спала.

Як у иньших скрізь по полю,
Зеленів ся цвіт надії.
То ми знали лиш неволю,
Що від неї дух марнів.
Наша доля породилась,
На тих нивах близько Калки:
Русь Европу заслонила,
Лях взяв з того перехвалки.

Гарувала земля наша,
Аж здавалось вже часами,
Що убо ї така праця —
Борба вічна з ворогами.
І жинь пили з Руси тіла
Лях, Литовчик і син Орди
І правнуки Ізмаїла,
І німецке племя горде.

Всякий ріжно глузував нам
Через злобу все лукаву;

Хто не хтів той забирав нам
Добро наше, нашу славу.
А гуманний Русин вірив
В добру волю у сусіда,
Серцем жив він, серцем мірив
І ляг спати без обіда.

Ми, щó править могли сьвітом,
Ми наймались в власній хаті,
Нам судилось нашим цвѣтом
Іньші люди прибирати.
І на нашій виріс груди
Звістний кольос із півночі;
Взяв на власність наші труди —
Нам окови кинув в очі.

За родину Всеславянства
Ми проляли море крови,
У нас перших до Славянства,
Давсь почути дух любови.
Матеряльно і морально
Ми гоїли Славян бóлї,
А за те феноменально
Самі стали босі й голі.

Пробудив ся Чех з просоня,
Серб став паном в власній хаті
І Словенцїв рід кріпшав,
Встають живо і Хорвати,
І Болгари, щó їм Русин
Проказав давні трофеї,
Воскресають на жизнь лучшу —
В імя лучать ся ідеї.

І так всюда всім зорів,
Для Славянства сонце сходить:
Малорос лиш в смутку млїє,
Шляхом злої судьби бродить.
Тром четвертим того люду
Грозить си та „разорення“,

Деспотизму чорні бруди
І метода „абрусенья.“

Ой бо чорна руска доля,
Не ходила в оксамітах,
Вна головки не носила,
Нї у стрічках нї у цвітах.
Все сльозаві мала взори,
Коси в терне заплітала;
Тверді мала лиш убори, —
На терновім ліжку спала.

1885.

І доки-ж того?

Ми дідів наших негідні унуки
 Житя не знаєм і не хочем жити;
 Рабства навчившись з давної години
 В рабстві душевнім воліємо гнити!
 Ми чернь, ми смерди, до життя відразу
 Носим під серцем, як страшну проказу.

Ані в нас чести, ані в нас любови,
 Ми одно знаєм: самолюбство дике.
 І чи-ж дивниця, що ми пропадаєм,
 І чи-ж дивниця, що на нас всі лики
 Демонів лютих вищпили зуби,
 І грозять Руси скреготом загуби?

І дні за днями плывуть хмарно темно,
 І дні за днями спішать без упину; —
 А Русин тільки одного навчив ся:
 Все нарікати на лиху годину,
 І враз, по собі опустивши руки,
 Кроку не зробить вперед без принуки.

І хиба-ж вічно, хиба-ж все так буде?
 Хиба-ж не має в нас почуття сили,
 Хиба-ж закони на те для нас дали,
 Щоб рівнодушно на них лиш смотрили?
 Нї ми негідні ані прав нї волї —
 Ми дідів наших внуки духом голі!

А скрізь, широка нива рук чекає,
 Бо вї поле кругом опустіло:

Но ми не здібні до такого труду,
Бо у нас серце руске зетуденіло.
Ми рабства діти, бездушні гельоти
А межі нами, що крок, Іскарйоти.

За гріш той підлий, за копійку вражу
Продали Юди жизнь, судьбу Вдовиці,
А загал крови в тілі вже не має —
А сли хто робить, то лиш одиниці...
І доки-ж того, доки того встиду
На нашу ганьбу, на нашу обиду?!

Читаю в книзі... „давно перед віки
Варварський наріц знав лиш одно право
Каменувати зрадників народу,
Що споганили народную славу.“
Ми гірш варварів, у нас така врода,
Кажем: „дай покій, бо камінця шкода.“

Тож не дивниця — гинем без ратунку
І не двигнем ся, не встанем на ноги!
У нас не було до життя охоти
Ми вже з правої збили ся дороги...
Ми вже зrekli ся съвятої роботи
Сли межі нами що крок — Іскарйоти!

1891.

Будьмо вже мудрійші!

Мя вже на світі трібували всього :
 Борби за волю і мести з розпуки,
 Але ніяке діло не вело ся,
 Бо нам безглуздість все путала руки.
 Бо ми, в тих взривах шукаючи ціли,
 Все розходились на різні дороги ;
 Їх перебути ми ніяк не встигли.
 Бо в нас все були лиш глиняні ноги.

Як на нас впала пітьма неудачі,
 Ми не питали, де сього причини.
 Ніг не дічивши, не могли стояти
 О своїх силах ані пів години.
 І князі наші і наші гетьмани
 На суть народну лиш з верха смотріли :
 Латано стелю, пошивано стріху,
 Але підлоги аж до споду гнили.

А потім з нами вже інакше було :
 Вже з бутем нашим ніхто не числив ся,
 Сказано „амінь“ і на вічну память
 Безглуздий Русин в ярмо повалив ся.
 На его волі величезнім гробі
 Мужичка пісня за помяник стала,
 А шлях, кудю він не вмів ходити,
 Мужичків сила вирівнати знала.

По шлях сеї глухоти німої
 Дивне злучило-сь, небувале діло :

В попелах тої народу слізниці
Промінем сьвітла жите заясніло,
Але мізерне, тихе, невиразне
І так непевне народної краски
І якби тільки в тій цілі воскресло,
Щоб вже від-разу попросило: „ласки!“

А так на ласці будуючи много,
Русь вже прожила віку половину,
Бо вже і того мада стрібувати,
Чи „ласка“ дасть їй щасливу годину.
І хоч та любка бистрим конем їздить,
І хоч та любка нікого не гріє,
Русин так довго впуляв в неї очи,
Як той, що втратив всі бутя надії.

Но вже-ж нарешті розкрив Русин очи,
Побачив правду голу, як коліно:
На ласку „з више“ уповати — рівно
Що в дощ сушити на болоті сїно.
Може поняв він, чого йому треба,
Що в власнім труді вигляди тривкійші,
Може за оклик народної справи
Приняв девізу: „будьмо вже мудрійші!“

1893.

ПОКЛИК.

Малодухи безнадійні —
 Се як злющих сил демони,
 На світ зводять царство лиха,
 Се їдкі темнот скорпйони.
 Разом руска грудь при груди,
 Рука в руку, брат до брата,
 Бо лиш трудом і терпінєм
 Обновить ся руска хата.

Вже-ж не тяжко дорікати
 Словом стужі і отруї;
 Поза себе руки брати,
 Коли тра хапати-сь збруї.
 Скептицизмом безнадійні
 Малодухи лиш воюють, —
 Не сьпівати тим: „осанна“,
 Що на висках ран не чують.

Пливуть филі в руслі нашім
 І по нашім йдуть Дунаю..
 А що хвилька то їх більше,
 Що раз більше сил до паю.
 Тільки сили всі щоб разом
 В одну збили-сь тривку силу,
 Животворне житє встало-б,
 Щоб-б всю вражду осліпило.

І на пакість малодухам,
 Що торгують чутєм груди —

Огріли-би батьків землю
Добрих синів тривкі труди.
 Бо спішити за метою —
 Не летюча з неба манна,
Разом, Руси, груди при груди,
А в будучности: „осанна!“

В перші роковини смерти забутого

Володимира Барвіньського

дня 29 січня (10 лютого) 1884.

Нам вже не вільно нарікати,
 Ні заливати ся сльозами;
 Жалоб нам годї більше звати
 Хоч як дрозжачими устами, —
 Бо хто-ж подасть нам що в потїху?
 Може небес яка сила?
 Нам тільки літ одно все лихо
 А вна на нас ся не дивила.

За нами довгих пять столїтїй —
 Се не малий час горя-муки,
 Хоч вся земляця наша рідна
 Єсть свідком болю і розпуки.
 Вже-ж нам не вільно нарікати,
 Що наша жизнь — се грїб на гробі,
 Що нашій Непцї так веде ся
 Немов тїй греческій Нїобі. —

У других народів єсть воля;
 Стремлять там гордо їх прапори,
 У нас минає лучша доля,
 За те ми горді в нашім горі.
 Не нарікаймо-ж. не жалїм ся,
 Що чорний жребїй ми підняли, —
 З хрестом ми нашим погодїм ся
 Та-ж ми враз з ним росли, більшали.

В кого уже зболіле тіло,
То не лячний 'му удар грому,
То-ж духом бодрі просто, сміло
Ід'єм до ціли без проклону.
Сли кожда жизнь все жертв бажає,
То що-ж живе цілого люду...
Із жертв ми буд'ємо наших горді
Они всі чисті і без блуду.

Пред нами шлях — мов степ широкий,
А на кінці шляху свитає...
О най-же нас ні яр глибокий,
Ні терн колючий не спиняє.
Над нами сьвіт той замогильний
Заселений увесь борцями,
За наше діло найсвятійше
Они всі разом будуть з нами.

В трийцять п'яті роковини смерти

Тараса Шевченка.

Широка Ти, простора Ти,
Вкраїно моя,
Чого-ж нині в тій годині
Така Ти сумна?
Чого нині в тій годині
Сум у всіх очах,
Куди пливають думки рускі,
Який же їм шлях?

Пливуть вони, спішать вони,
Над срібне русло,
Де у кручі бє ревучий
Сердитий Дніпро;
Де на кручи гріб сливучий,
А в ньому співак
Заснув собі, втомивши ся,
Як в Січі козак.

Спочав же він, заснув же він,
А нарід остав,
І він своєму співакowi
Могиду поклав.
І він своєму співакowi
Живієський вінець
Сплітав, ладвав на триславу
З горючих сердець.

Горять вони, живуть вони —
Велика сім'я,
Святим словом його піснї
Родина одна!
Щедрі звуки його співу
Огріли їй груди;
Наук його тривкі труди
Вказали їй путь.

Минають дні, летючі дні,
Будучність встає;
Поняв нарід її зарід
Двигнув ся, жив.
Прийняв нарід палке слово
Поетових рад...
І Русь живе, бо вже світло
Встало в углах хат.

Виднів шлях по п'їтьми днях,
А руска земля
Бачить плоди в рідній ниві.
І за те вона
У річницю смерти Сина,
Що про неї дбав,
Щирим словом споминає:
„Мене він кохав!“

1896.

Над лукоморем.

Ніч никла, сходила, на небі широкім
Блідніли і місяць і зорі —
А вітер легенький від сходу повіяв,
Спинив ся на цвітах над морем.

І тихо, з легонька то наче їм шепнув,
Що сонце ось-ось за горою;
Пестив ся він з ними, з цвітками дрібними,
Поїв їх, сріблив їх росою.

Півтемно, півсвітло... степи Акерману
Видніли незначно... поволи;
Стояв я над морем при тихім лимані
Степ тільки і води довкола.

І глухо вкруг мене, в Дністрі лиш дараби
З водою про що-то спорили...
А думи під серцем клубили-сь, вставали
В минувшість українську поплили.

Питав ся я зорий, чи тямлять сю славу
Що рускі ї діти плекали...
А зорі яснійше до мене змигтіли,
Мов правду колишню стверджали.

Степу я питав ся, чи крові в нїм много,
Чи костий в нїм много козацких?
З степу в отсю хвилю повіяло вітром
Мов сьвідком тих трудів юнацких.

Питав ся я моря, синявого моря,
Чи тямить героїв чубатих,
Що морем ходили до Турків в гостину
І слави й добра добувати?

А море далеке, а море широке
Филь звалом мов громом гуділо,
То наче-б героїв з Дніпрових порогів
Знов нести на Турків хотіло.

Не скоро утихло... За час той по світі
Виднійше, яснійше ставало;
На филі сріблесті в Дністра лукоморю
Вже сонце сніп лучів спускало.

А в дали далеко вже мраки вставали
Легенькі, етерні, тремтючі...
На мрак тих килимі мов чуда дозримі
Вказались картини живучі.

Вказалась невіста білява, русява,
Грудь була у неї некрита,
Волося спливало по личку розпуки,
Руками к' хрестови прибіта.

За нею довкола мов ангелів лики,
Мов духи воскресі кружали:
Велити, гетьмани, сини України
І хором могучим сьпівали:

„На зорях, на ясних в небесній країні
Ми долі, спокою не знаєм, —
Ми стони землиці, сестри Славутиці
На зорях небесних збираєм.“

„До моря що ранку по пільгу у гору,
До сьвідка колишньої слави
Ми сходим вмиватись від зойків тих зною,
Що шле їх люд в небо слезавий.“

„Ми сходим до моря по воду живую,
Щоб нею сцїляти ті рани,
Якиї завдали Невістї — вдовици
Вкраїні, неволя-кайдани...“

І очі закрив я, в долонї тулив я,
Бо сонце червоне як в крові
Сьвітило на груди роздергі вдовиці,
В ушах ми звенїло: „окови.“

В ушах ми гудїло: неволя України,
У серцю почув я тиск змори...
Аж нагло заграли ті филї могучі,
Зревїло козацьє море.

То наче-б приймало тих гостей у себе,
Тих духів з країни Егови,
То наче-б грозило тїй силї деспотській
За долю України: окови!

1888.

Memento.

Де наша жизнь? де жизни знак?
 В чім видно наші труди?
 Де той огонь, що в красних днях
 Горів у рускій груди.
 Де ті мужі, ділом князї,
 Що взявши раз рукою
 Прапор сьвятий — вни люд цїлий
 Вели лиш за собою.

Де той завіт, любови цвіт,
 Щоб нас він звав вставати,
 Дивитись, де дороги слїд.
 Щоб близько цїли стати?
 Де сила та, енергї дух,
 Де правди луч витає?
 Де сила наших духів, рук,
 Що всякий нас тручає?!

Чи може в тім житя нам знак,
 Що лиш думати знаєм; —
 Що лиш тривоги все в очах
 І повно слїз ми маєм.
 Не вже-ж і в тім наш видно труд,
 Що всяку грязь, докори
 Берем в добро, хоч нас так жруть...
 Неславлять нам прапори.

Чи може тим покажем жизнь,
 Що кажем: „ми гуманні!“ —

Що нам одно — чи люта гризь,
Чи злоби безнастанні.
Що, як нас бє в лице хто-будь
Ми ще 'му лижем руки —
І ще бємó ся смирно в грудь
В подяку за науки.

Чи може тим всі праві ми,
Що йдемо, як попало,
Спихаєм все на злість судьби
І кажем: „так бувало!“
Чи може в тім нам слави суть,
Що вмíсто справ розваги
Резонувати ходим в кут
На тему: ми поваги!

Чи може в тім спасення нам,
Що замість враз лучити-сь
То ми на сьміх усім людям
Вчимо-сь на себе злити-сь.
А патрійотом в нас лиш той,
Хто зняв на те патенти...
І хто „повагам“ мов гельот
Верзе лиш компліменти.

Коли-ж се так, то жизни знак
Давно від нас сторонить;
На те давно ми вже глухі,
Як нарід сльози ронить.
Нам бачу любо стало жить
У сьвітлі так понурім
Всїякий з нас глузує, впить, —
А ми себе лиш дурим.

1885.

До рідного краю!

Що-ж тобі хибує, земле моя рідна?!
 Хиба-ж ти не пишна садами, лугами?
 Хиба-ж ти у поле така дуже бідна?
 Хиба-ж ти убога синами й доньками?
 Хиба-ж тобі сонце не сьвітить з висока,
 Хиба-ж тебе в'оди річні не зрошають,
 Хиба-ж не розлога, не довга, широка, —
 Чого-ж хочеш більше родинний мій краю?
 Чого-ж ти бажаєш, Пенько моя — Мати?!
 Хиба-ж в тебе мало хрещеного люду?
 Хиба-ж в тебе трудно тих хат пошукати,
 Що в них тільки горя, тільки сліз і труду.
 Хиба-ж ти не славна Матінко землєю,
 Що огнем і кровю вбирала-сь до паю,
 Тільки лїт вмивала-сь слезою твоєю —
 Чого-ж хочеш більше родинний мій краю?
 Чого-ж тобі треба, убога вдовице?
 Чей-же не загинула давня твоя слава...
 Хиба-ж ти не смутку, не горя, столиця,
 Хиба-ж тя минула вже доля лукава?
 Хиба-ж ти забула, якими шляхами
 Понїс буйний вітер твій вінчик з розмаю,
 Кого ти кормила твоїми синами
 Чого-ж тобі треба, родинний мій краю?
 Чого-ж тобі треба, убога Княгине
 Хиба-ж ти не горда на те своє горе?
 Хиба-ж сесья пам'ять так скоро загине,
 Що нею лунас і Дніпро і море.
 Хиба-ж по руїнах твоїх не зростали

Так численні муки мов пісок в ручаю,
Хиба-ж тебе мало ще катували —
Чого-ж хочеш більше, родинний мій краю?
Чого-ж тобі треба, Вкраїно сердечна!
Хиба-ж над тобою ще мало опіки,
Хиба-ж вольнодумством ти будеш безпечна,
Хиба-ж тобі збридли заправлені ліки?
Хиба-ж ти ще мало синів поховала,
Котрим ти ясніла мов квітка у гаю,
Котрим ти мов сонце на небі сяяла —
Чого-ж хочеш більше, єдиний мій краю?!
Чого-ж тобі треба, сирітко Матусе —
Хиба-ж в тебе мало кукілю у збіжу?
Чи-ж ти не богата в синів таких Русе,
Котрі твої муки беруть за девізу.
Хиба-ж ти не бачиш, як тих, що кормила,
Тебе в лице бити зрада навчає...
Хиба-ж ти не бачиш, чого ти дожила...
Чого-ж хочеш більше, нещасний мій краю?!

1892.

Негідний внук.

Як всякий рід ставав до бою
І сам боров-сь лиш за для себе —
У нас той клич дрімав блаженно,
Ніхто не знав його потреби.
Бо Русин от — як Русиниско
Дажбогів внук... волів лежати
І на печі від свого діда
Опіки й ласк в півсоню ждати.

Як нашу кров вражда точила
А руский пенъ хилив-сь до долу —
Дажбогів внук, піднявши копя,
Рванув-сь не в бій а на крामолу.
Бо Русин от — як Русиниско,
Йому лиш грай в домашні спори,
Най чорт бере і віз і статок,
Коби не взяв лишень розвори.

Як руский цвіт, давне дворянство,
Від нас пішло чортам у зуби,
Чужим добро сьвяте несучи.
То Русин що-ж?! роззявив губи
І так смотрив, як Русиниско.
Йому в гадках лиш те остало:
Забрав лихий, бика, корову —
Нехай! коби теля остало!

Раз з неба зліз Дажбог сам в ранці,
А був злісний, так гримав дуже:

„Дурний гляди. яка робота.
Та-ж ти неокритий дід на стужи!“
Потер ся в лоб наш Русиниско,
Тай плаче: „от діло погане,
От правда батьку: бігме голий
Але на шапку еще стане!“

Тогді Дажбог, поплювши в руки
Здорову з плота взяв ломаку
І пописав йому „мисліте“
Помавши брата на табаку.
Но брат, як брат, як Русиниско
Пойойкав троха, потер спину:
„Та бий вже бий, я звик до того
В твоїх руках вже-ж я не згину.“

Отож Дажбог покинув внука,
Пішов у рай, сів на престолі
І відвернув лице від Руси,
А Русь давай гулять в крамолі.
Брат брата дер, куда попало,
Брат брату навіть колов очи,
На Руси чорна пітьма встала.
Піднялось в неї царство ночі.

І від тогди Дажбог предобрый
Вже не гадав добра давати;
Суворий вирік грізне слово
І Чорнобогу велів встати.
Той встав страшний із одра свого,
Печеру темну свою кинув,
Пішов на Русь, на поміч взявши
Еще грізну як лють Морину.

І застогнав унук негідний
В двійних руках богів недолі,
На Руси скрізь лягла руїна,
Пішов весь люд в ярмо неволі.
Погас 'му світ, погасло сонце,
Весь шлях заріс, що ним пишав ся

А з народу, щб цвив колись-то,
Лиш темний „смерд,“ лиш він остав ся.

І затряслась земля від стону
І розмокла ся сльоз ріками,
І вже она Дажбога просить,
Щоб повднавсь з вї синами.
А з неба враз засуд роздав ся, —
Він землю вгнув мов туча строга:
„Негідний рід, добру невдячний,
Полон, як раз, для Чорнобога!“

1891.

Д у м к а.

Гей хто-ж на світі красшу долю має,
 Як та Русь наша, що з давна в неволи;
 На землі власній бачить лишень кривду,
 Криваві сльози й невольні крамоли...
 З давна у неї небосклін так сїрий,
 Студений вітер в жилах кров стинає:
 Братів ненависть у гріб ві гонить, —
 Гей хто-ж на світі красшу долю має?

Гей хто-ж на світі красшу долю має?
 Адже-ж ми прецінь добра тільки мали:
 Боярство, шляхту, самостійну церков,
 Лицарским людом себе величали!
 А за те нині від Сяну до Дону
 В пітьмі й нарузі темний хлоп дрімає,
 На рускій мові тяжить анатема, —
 Гей хто-ж на світі красшу долю має?

Хто-ж коли в світі лучше доробив ся?
 Русь Москві світло — Польщі силу дала...
 На те-ж вона жила... така її доля,
 Щоб росли другі тим, що вона придбала.
 За те їй нині співають „со духи“
 І, хто не хоче, з вдячності налає,
 А обруситель давить кілька може —
 Гей хто-ж на світі красшу долю має?

Гей хто-ж на світі красшу долю має?
 Куди не глянеш, всюди алїянти,

Кожний Русь любить, наче розбишаку
Судовик слідчий або поліц'янти.
Шанують бідну!... от кожний, як може,
Причепить латку; — на те шитво знає:
Латаній красше і в сьвіт і між люди, —
Гей хто-ж на сьвітї красшу долю має?

Гей хто-ж на сьвітї красшу долю має?
По давних дїтбох днесь кісток не стало,
Нинішні в кушці так складно гризуть ся,
Якби умисно, щоб вже все пропало.
Чому не гризтись — се-ж наша натура...
Чорт бери згоду — нехай пропадає!
Що крок політик, мудрець або рура —
Гей хто-ж на сьвітї красшу долю має!

Гей хто-ж на сьвітї красшу долю має,
Як та Русь бідна: куди лишень гляне,
Всюди характер синів своїх бачить,
Як в Москву пруть ся або в ляхомани.
На єї грядці такий цвіт розсїв ся,
Що в рускій хатї Русина не знає:
Ще злючу руку цілувати каже --
Гей хто-ж на сьвітї красшу долю має?

Нехай буде, як бувало!

Веселім ся, не журім ся;
 Чарку в руки, як пристало,
 Нумо разом пісню хором:
 Нехай буде, як бувало!
 Десь колись там в сьвятій Руси
 Була згода: знамя волі;
 З нею добре дідам було —
 Нам не треба тої долі.
 Не нам сонця сего лучі,
 Ще би поле буйним стало —
 Ми зросли в сьвятій крамолі,
 Нехай буде, як бувало!

Віків десять дрімотою
 Ми приспали сьвітла силу,
 Що було завдатків ліпших,
 Те давно вже перегніло.
 А була в нас і охота,
 Чи раз крильця піднимали?
 Та не звиклі в лету бистрім
 Назад смирно присідали.
 За те тільки в нас на Руси
 Слова бистрі в жаркій мові,
 Але руки слабосильні,
 Бо вже в нашій установі:
 Мара поступ, жар до труду
 Се немногим лиш пристало —
 Ми сьпіваймо, як сьпівали:
 Нехай буде, як бувало!

У нас досить раз до року,
Зарядивши вечерницї,
Показати нашу вдачу,
Ба і наші красавицї...
От тоді рай танцюристий,
Раз присюди витинаєм,
А в антракті ще й по руски
„Гриця“ собі засьпіваеть.
Коли иньшим працювати —
Танцювати нам пристало;...
Нумо-ж разом пісню хором:
Нехай буде, як бувало!...

1895.

З осінних дум.

I.

Проходять хвилі, дні, літа минають,
На небі хмари і мраки рісні
Закрили сонце і вічно понурі
Кидають тіни жалібно грізні...
А від тих тіний серце знемогає
І мала думка не має огню,
Бо сумно в серцю і в душі прескорбно
Витати долю вічно все одну.
Проходять хвилі, дні, літа минають...
Мій нарід бідний головку погнув,
В його землиці так сумно, так скорбно,
Наче-б мертвих сном нарід той заснув.
Чи-ж він двигне ся з одра того суму,
Чи-ж він поборе дві скорби, дві глуму?!

II.

Замовкло все... поблїдла слава,
Шовкові струни давно замовкли;
Не чути звуків грімких теорбану,
Шездари наші мохом поросли.
Лишилась тільки земля споконвічна,
На ній пристрастній убори багрові,
Терпущий нарід на ліжку Мадея,
А в його висках скрізь глищі тернові.
Де-ж Україна? Де Січ? Запороже?
Козача слава? Де руске добро?

На всім могила велика, широка,
Вже не вернеть ся, що колись було!...
Серце народне точить рак незгоди,
Не видно світа... кругом чорна доля...
По шляху чорнім виїхала слава,
По нїм прибули: ганьба, встид, неволя!

III.

Змилуй ся, Боже!... На тїм людскім світі
Либонь, чи кутик де такий приснив ся,
Де-би тих мрачних сумерків не було,
Де-би шлях людський хрестом не значив ся.
Де-би не було гірких сліз досади...
Но хто-ж їх разом почислити може?
їх так багато мов піску у морі,
Ти почислив їх — то-ж змилуй ся Боже!
Там кременистий в дали шлях розстлав ся,
Туда блукає суть людскої долї,
А по шляху тїм слїд кровю значить ся —
Могил ту видно всіляких доволї.
Падуть ту люди як стебла соломи
Одні при других і не, де хто може,
Лиш там, де мусить, де життєвнї громи
З нїг повалять 'го — то-ж змилуй ся, Боже!
Кругом ніч темна; вітри загуляли,
Шумлять, несуть ся на поля розлогі,
Несуть з собою гомін грізних звуків,
Тї заревіли мов демони строгі...
І чую кличуть: „Кровожаждній силї,
Бї насильству хто-ж зрівнатись може!
Для неї мало, що людскість стогнає —
Вна хоче крові — то-ж змилуй ся, Боже!
Минають хвилі, минають невпинно,
Але будучність добром не зорів,
Погнулась людскість під напором змори
О те, що буде. питати не сьміє.
У навечерю борб, громів завзятих,
Чи-ж вона нині поспитати може,

Над степами України
Чути звук кайданів.
І мов сонця цвітка в полі,
Воскресення жде і волі
Україна, Україна, славний край козачий!

Щедрий вечер!

Ей щедрий вечер, ей добрий вечер!
Ей дай Вам Боже лиха не знати,
Лиха не знати, щастя придбати;
Ей щедрий вечер, ей добрий вечер.

Ей щедрий вечер, ей добрий вечер.
Ей дай-же Боже Руси-матуси
Видіти славу всякого труда,
Всякого труда руского люду,
Ей щедрий вечер, ей добрий вечер.

Ей дай нам, Боже, жити посполу.
Щоб побороти всяку крамолу,
Ей щедрий вечер, ей добрий вечер.
Під сьвято славне при Новім роцї
Най прояснить ся у рускім серцю,
Надїя блисне у рускім оці.

Ей щедрий вечер всякій родинї,
Ей добрий вечер рускій родинї,
А патрийотам борцям за волю
Подай же, Боже, щасливу долю.

Ей дай-же, Боже, щоб Русь як лава
Пішла на шлях той, де 'ї жде слава,
Де би головку лавром квітчала,
Синів негідних страшно карала.

Що се їй завтра у очі загляне
Щастя чи нужда — то-ж змилуй ся, Боже!

1893.

IV.

Квасні, понурі голови схиливши
Ідем безгласні, безкровні, німі,
І лиця наші жалібно скрививши
Як сиротята в великій сім'ї,
Самі не знаєм, чого нам бажати
Чого чіпатись, що брати за ціль
На тій безплідній ниві небогатій,
Де вже збирати навикли кукіль...

Сумно й понуро; по землі широкій,
По тім не-вбогім, багатім краю
Так розстелив ся тяжкий жаль глибокий
Мов чорна мрака осінна в яру.
І вже з за неї ні земля не видна,
І вже за нею сонце погаса';
І вже під нею тота земля бідна
Хилить головку безгласна німа.

Чого ми тужим, чого упадаєм
На силах наших... чо' блудим сліпі,
Якого сонця і зорій шукаєм,
Про се не знаєм; ми вічно глухі
На голос правди, голови схиливши
Квасні, понурі ідем, мов раби
Завтрішню днину з пам'яті згубивши,
Днешньому раді неволі сини.

З г а д н а.

Де Дніпро наш котить хвилі,
Рве стрімкі пороги,
Там країна, все зелена,
Славний край розлогий.
Там козацтво виростало,
Слави, волі добувало,
Україно, Україно, славний край козачий!

Там де Чорне море грає,
Бог, Дністер хвилюють,
Де пляхами, де степами
Чумаки вандрують,
За народ там і за віру
Ніс жить козак в офіру,
Україно, Україно, славний край козачий!

Там була і Січ рицарська,
Там були гетьмани,
Їх затамив Дон і Кубань
Тямлять їх султани.
А пред ними у Стамбулі
Крив ся Турок в Едикулі!
Україно, Україно, славний край козачий!

І не стало Запорожа,
Вже нема гетьманів,

Нї, не карала, а лиш приймала,
Як синів блудних к' серцю єднала,
Сли, прогрішившись, знов стануть дбати,
Щоб звеселилась Русь наша мати.

Товариству жіночому
в Станиславові.

Ой принесли ви посестри
Коляду богату :
Пристроїли нарід руский
На велике сьвято.
Тихне буря, меркнуть тучі,
Сьвіт зазеленів,
Ясне сонце пуска' лучі
На наші надії.

Покріпились наші сили,
Покріпились руки,
Жінок руских серця чисті
Стали до сполуки,
Враз до труду до роботи
На народній ниві —
Не лячні нам перевертні,
Враги юродиві.

Не лячні нам тії громи,
Що ревуть з півночи ;
Не лячний нам орел білий
Що клювом скрегоче.
Русь для Руси — ми для себе
Працюватимемо
Довго були в чужих наймах,
Більше не підемо.

Ідуть думи, пливуть думи
Із серця на волю,
Душа чує... душа бачить
Народную долю:
Обновилаь она пишно
Як краля до паю,
По над нею так велично
Прапори сияють.

Обновив ся мир великий
Крізь велике слово!
У сьміхнулаь руска Мати
З-за доньок любови.
Іде слава... плыве слава
По всій Україні:
Доньки рускі запалили
Огонь у Родині. —

Всі враз!

Нащадки козачі, двигнім ся всі враз,
 І духом і серцем крішім ся!
 Двигнім ся, як рідні землиці сини,
 Брат з братом за руки возьмім ся!
 І серце до серця і руки до рук,
 Сплетім ся віночком посполу,
 Бо Мамі-Вдовиці днесь треба всіх нас,
 Прогнавши всіляку нечестну крамолу.
 Та встаньмо, двигнім ся всі враз!

В високих могилах спочали батьки,
 В могилах глибоких їх кости;
 Стогнали; бо довгі, предовгі віки,
 Тьма ложі презирства і злости
 Чорнила той руский козачий наш сьвіт
 На ганьбу Славянства і міра,
 Косою стинала наш питомий цвіт;
 Жизнь наша стихала, вдовицею млїла,
 Хилилась у розгарі літ.

Широка країна, багатий наш край
 Сльозами так довго вмивав ся,
 Степи, поля, ріки і кожний ручай
 Соть рази лиш кровю впивав ся.
 І слабли нам руки, великий був труд
 Держатись в тих злиднях посполу,
 Не датись в поталу, спасати весь люд,
 Не дати сьвятого забрати прапору,
 Великий над сили був труд.

Розбиті на часті; в суворім ярмі
Брат рідний Українець стогнає,
Закутий в окови гіркі має дні,
Потіхи — відради не знає.

А зорий крихітка лиш тутка у нас,
Ту взявшись посполу за руки
Постояти можемо часочок не час,
Щоб Маму звільнити від муки,
Возьмімо-ж берім ся всі враз!

І хвиля по хвили мина' не стоїть
І ближше і ближше година,
Побачим а пишний розкриє ся сьвіт
І гляне весело країна

Де з днини на днину те горе росло,
Де було і гидко вже жити,
Де висхне безслідно народне русло,
Сли разом не станем лучитись,
Щоб сонце над нами взійшло!

1891.

Запорука.

Треба мати в душі силу,
Коли треба вік прожити;
Ідеалів сонця треба,
Жертволлюба просто з неба,
Сли тра люд свій покріпити.

В серце треба міць вціпити,
Щоб не гнулось, не скиміло —
Як тра буде се відчутти,
Чо' люд плакав позабутий,
Що його по вік боліло.

Але треба серце мати
А в тім серцю міць любови,
Бо без неї житє мука,
Бо в любові лиш запорука
Воскресення і обнови.

Христос воскрес!

Христос воскрес!

Летять горою
 Ключем загнувшись журавлі;
 Летять з далекої землі,
 З країв тепла назад к' півночі
 Ділитись нашою судьбою...
 Природа вся, по довгім зною,
 Мов голуб приязно гуркоче;
 Чутна ціла теплом, весною!

Христос воскрес!

Нова принада!
 Краса вертає на діси,
 На ниви рівні, на луги...
 Все віджива' і груди підносить.
 Зазеленіла вже левада,
 Встає весна, мов Божя Лада
 Тимян чару вна скрізь розносить;
 У кожде серце йде відрада!

Христос воскрес!

За день в гущаві
 Той соловейко, музикар,
 Лісних музиків проводар,
 Веселу пісню засьпіває...
 Небесний звід синьцем палає...
 А там ратай спочав при справі
 Тих чорних скиб, онц-ж чорняві —
 До сонця — сонечні, яскраві!

Христос воскрес!

В сім'ї, в родині

Лунає радості гомін...

І воскресення кличе дзвін:

„О встаньте враз сини землиці

Весна іде! в весня годині

Роботи час! а час — то нині!

Най завтра стане рай в хатині,

В родині Матери... Вдовиці!...”

1887.

Учи ся дитино!...

Учи ся дитино, бо вчити ся треба;
Учи ся голубко, най розум не спить,
Най серце і воля і дух росте в силу
Для житя, для сьвіта треба ся учить.

Учи ся дитино, бо сьвіт сей не батько
Широкий, розлогий мов поле в степу;
Знайти в нім дорогу той лишень потрафить,
Хто служив науцї, хто вчив ся в житю.

Учи ся дитино, бо доля не мати
Шукати ї треба — сама не прийде;
А той єї має, той єї зазнає
Кому розум сонцем в головцї зійде.

Учи ся дитино, Бог буде з тобою
Ушанують люди, полюбить тя сьвіт;
Учи ся, щоб сїяв добро межи люде —
А вічно жить будеш, не згине твій слїд.

Учи ся дитино, бо вчити ся треба,
Шукай сонця правди, най розум не спить;
Чого научиш ся, вода не забере,
Не візьме розбійник, огонь не спалить!

Рускій молодежи,

з початком шкільного року.

Гей, хто-ж на світі красшу долю має?
 Як сей, що в него і батько і мати
 Над тим ся тільки в житю побиває,
 Як-би дитині лиш добра придбати;
 Як вни всю працю і всі свої труди
 До того тільки одного все зводять,
 Щоби дитину вивести у „люди“,
 Як коло цвітки, коло сина ходять —
 Як Бога в небі в всякі дня години:
 „Подай нам Боже потіхи з дитини“
 Кожде з них серцем набожним прохає...
 Гей хто-ж на світі красшу долю має!

Гей хто-ж на світі красшу долю має?
 Як той, що входить в світ не сиротою.
 Кому від малку Бог добро зсилає,
 Як, хто не знає борби із судьбою.
 Вступивши в школу крімь сього труду,
 Щоби прозріти всі тайни науки,
 Він вчих трудів на собі не чує,
 Не знає стужі, голоду... розпуки.
 Хто, раз вступивши в святиню просвіти,
 Вміє до неї любовю горіти,
 Хто в ній з таланту користати знає...
 Гей! хто-ж на світі красшу долю має?

Гей, хто-ж на світі красшу долю має,
 Як той, що виїшов не з двора, з палати,

А лиш від „хлопа“ рід свій виводжає; —
А вийшов тільки із сільської хати.
Що його батько терпить невигоду,
Гірко працює на куснику поля;
Від зір до зорий не-мов від гарує,
Щоб лиш дитині була лучша доля —
І за останнє сина в школу пхає.
А син той вчить ся батькови в потіху
І все горячо любить рідну стріху...
Гей! хто-ж на світі красшу долю має?

Гей, хто-ж на світі красшу долю має,
Як той, що в школу вступив сиротою
І поти бив ся против судьби злої,
Боров ся поти з долею гіркою.
Поки аж в власні не увірив сили;
Поки не вплив до гори із споду,
Поки 'му думи серця не звістили: —
„Ось-то Ти виріє на славу Нарóду,
Що тебе к' груди своїй пригортає“ —
Гей! хто-ж на світі красшу долю має!?

1885.

Гей світла більше!

Гей світла більше! нехай чорні хмари,
 Що наше небо кругом залягли
 Зникнуть і щезнуть; нехай світло яре
 Розсипле лучі по покрові тьми.
 Від світла того най прозрить країна
 Ціла від Сяну по Дону лиман;
 Най прочитає вся руска родина:
 На землі рускій тільки Русин пан!

Гей світла більше по віках неволі,
 По днях розпуки і горя і слез;
 По рабства ері, по віках недолі —
 Гей світла більше мов життя з небес!
 Бо світла того так дуже нам треба,
 Наче ростині ранної роси,
 Наче бездольним потіхи із неба,
 Наче омлілим в пустини води!

Гей світла більше! Се молитва наша
 В невгодин хвилях в борбі о бутє;
 Бо світло чисте — се духовна паша,
 Де нема світла, там гасне житє.
 Нехай від него осхнуть наші лиця,
 Нехай воскресне ідея одна:
 І всяке серце нехай покріпить ся
 К' борбі неупинній, к' борбі без кінця.

Гей світла більше, щоб зерно всіяке
 Кинене в рідну у свою почву

Взросло ; бадиле-ж шоби ріжнораке
При нїм заглухло, зійшло без слїду.
Гей рука в руку і зерно до зерна
Тулить нам треба як сьвятий завіт..
Чого не дала нам судьба химерна —
Силою взяти, сотворити сьвіт!

Гей сьвітла більше в імя землі, люду,
Во імя слави, в імя старини,
В імя роботи, невпанного труду,
В імя сьвятої над жизнь вітчини.
Гей сьвітла більше від верху до споду,
Аж там де холод, де голод, те тьма;
Най просьвітить ся спідний пень наро́ду,
Най зайде сьвітло в курянок вікна.

Гей сьвітла більше пред лицем Славяньства,
Пред лицем сьвіта на славу, на честь,
Щоб згіб всілякий порок лихоманьства,
Щоб поборола правда всяку лесть.
Най батьків наших нинішні нащадки
В народнім храмі положать ладан,
Най грудь окрита полотном рубатки
Зове: „на Руси тільки Русин пан!“

1887.

СПОКОЮ ЖДУ...

Спокою жду — погоди жду
Для верств мільонів люду,
Що тільки тьму, судьбу грізну
Терпить сред мук і труду.

Поекші жду... і долі жду
Для хат, для стріх горбатих,
Для стріх у сум, нудьгу і глум
І кривду так богатих.

Я сьвітла жду... науки жду
Она щоб всіх обняла,
В синах Рідні, в синах землі
Русь Рус'ю, щоб стояла!

Тарнів 1886.

Рускій хаті.

(З новим роком).

Похилилась руска хата
Одним роком смутків многих,
І вид з неї невеселий
На простори нив розлогих...
Руску хату бурі гнули,
Її стіни вітри рвали;
Її стріху почорнілу
Рвучі струї полокали.

Одним роком... чи одно там
Чутє в пїтьмі смерків згасло;
Чи одно ту, збите горем,
Стихло серце передчасно!
Не розвившись, не розцвившись,
Никли тутка всі надії:
Сухим листом опадали —
І значили шлях повії.

І слїз болю, зразків горя,
Сплило тутка вже-ж чимало?
Годї!... щастє не витає,
Де бувати не звикало.
А ті сльози костенїли
Як роса в іней зимою...
І сріблять ся скрізь по Руси
Брилянтових лучів грою.

Поверх хати сніг біліє,
А на небі мигтять зорі;
Не чуть звуків, що лунали,
У природи буйнім хорі.
Житє людське шопотить лиш
І в захисті стін хатини
Кида' оком поза себе
На минувшости причини.

Розбирає те, що було,
Про будуче не питає...
Рік минувший дав так мало
А грядучий? — хто-ж се знає?
Цить! за углом голос чути;
Чи се гості на вандрівці?
Під віконцем хор ударив
І пестує ся в щедрівці:

„Добрий вечер, щедрий вечер!
Благим миром, руска хато,
Покріпи ся, осїни ся
На Нового Року сьвято!
Булó лихо — най шезає,
Встане певно день обнови,
Але мира Тобі треба,
Сьвітла, труду і любови!“

1896.

ОДНИМ СЛОВОМ.

Не дивуйтесь добрі люди,
 Що сумне складаю;
 Не дивуйтесь, не винуйте,
 Що сумне сьпіваю.
 Не дивуйтесь, що так трудно
 О весільні нути:
 В умі мрачно, в душі тяжко
 А в серцю біль лютий!

Довкіль серця повинув ся
 Той вінець терновий;
 А від него стало серце
 У кипучій крові.
 Не вхолодиш тої рани
 Вна-ж жива собою, —
 Наростає, розцвітає
 Мов цьвіт над водою.

Невесело, не розкішно!
 А такої долї
 Хиба може той не знає,
 Хто зростав на волї
 У просторім степу дикім,
 Хто не знав кохати,
 Не знав Бога, не знав сьвіта,
 Не знав слова: „мати!“

„Мати“ — чуєш? сьвяте слово!
 Хто-ж його не знає?

Але руска земля — мати —
От она тріває
Мов в полоні невільника
Здоптана ногами,
Розірвана, обдурена
Обманом... правами...

І сліз струї, ріки крови
От сесї дороги,
Що бували все шляхами
Матери убогій.
Чорні хвилі, чорні ночі,
Деж дні?... не видати!
Стогне земля, плаче нарід,
Одним словом — „мати.“

Постелилась нам дорога
Терням, бодаками;
Лишень правда мов сирітка
Лишилась ще з нами...
Люди добрі не дивуйтесь,
Що таке сьпіваю,
Коли стане нам інакше
Лучше доскладаю.

1887.

С и л і с и л !

Я Тебе бачу у всіх творах світа,
У кожній тварі і кожній рослині;
Я Тебе бачу в світлі яснім сонця
І в світлі зорей у нічній годині.
Я Тебе чую в громах літних тучий,
В говорі бистрих, річних хвиль, сріблених
І як царюєш в світлі своїм Боже,
І як пануєш в людських серцях чистих.

Я Тебе бачу, де лиш життя крихта
І де лиш око взором дійти може;
Я Тебе чую у глухих безоднях!
Ти властелином всюди міцний Боже,
З Тебе минувшість від віків снує ся,
З Тебе будучність людскости свитає,
Ти виповняєш один безконечність,
Кінця для Тебе, початку не має!

Не рукотворні діла Твого слова
Се Твоя сила, се Твій дух могучий
І чутє в серцю і любов для ближних
Се вєтва Твого благотворні лучі.
Закриті тайни, що до них ум людський
Шляхом ніяким доплести не може,
Життя причини зимне право смерті —
Се Твоє царство, превеликий Боже!

Я Тебе знаю... чародійні звуки
Гармонії світа про Тебе голосять,

Пісень міряди, дрібних птичок співів
Престолу Твому чолобитню зносять.
А людське серце не раз у бунтарстві,
Сли против Тебе встає божевільно
На Твою славу — гне ся знов в покорі
І величає Тебе богомільно.

Я Тебе чую .. не раз так наставиш
Як отець сина за грішну провину
А добротою через отсю кару
Кличеш до него: „Поправ ся ще сину.“
Поправи хочеш людскости Твої
Бо і мій нарід сли нині караєш
Допустом строгим його з путі злої
На стежку правди, добра наворачтаєш.

1896.

II.

Над колискою.

Люлі, люлі мій маленький,
 Люлі си вже, рідний сину,
 Неня пісню засьпіває:
 Спи до ранку, си дитино!
 На дворі вже сонце згасло,
 Зірка зірку привитала:
 Одна другу питає ся:
 „Чи дитина вже заспала?“

Люлі, люлі, рідний сину,
 Щоби батька не збудив ти;
 Він з косою був на поли,
 Щоби хлібця приспорив ти.
 Спи дитино, за горою
 Зійшов, вплив місяченько
 І за хмару ховає ся. --
 Спи дитино солоденько!

Люлі, сину, над тобою
 Білий ангел руки зложить;
 Твоїй нени липнуть очі;
 Може сон їй поворожить,
 Яка доля, тебе, сину,
 Буде в світі дожити;
 Не дай, Боже, щастя того,
 Що 'го мають батько й мати.

Люлі, люлі рідний сину,
 Пок' колиски дубової

Поти щастя, поти долі
У дитини дрібненької.
Поки мати похилившись,
Дозирає спання твого,
Поти в тебе супокою,
В мого сина маленького.

Люлі, люлі, рідний сину,
На дворі десь сова дре ся,
Вражий голос ворожбицтвом
Мов проклону звук несе ся:
„Доля сина твого, хлопко,
Не записана на сонці,
У ній тільки світла буде,
Що в зачорненім віконці!“

Десять пальців і дві руки,
Землі крихта і вся доля...
Або може бранка, служба,
Кінь, шаблюка і неволя!...
Або може куля в серце,
Кров, могила... що зі мною?!
А! а! люлі, рідний сину,
Спи дитинко, Бог з тобою!...

З чорного шляху.

Так головку похилила, як під вечер цвіт;
 Чорні коси розпустила... студена як лід.
 На лици щось побіліла, а чоло як сніг;
 Рав'тухом прикрита білим від грудий до ніг.

Руки рівно в хрест зложила на нагрудник свій;
 Зорі-очи прислонила смужка довгих вій.
 Рівно губи ті шнурочки затиснула враз,
 Але сонце вже високо, вже би встати час.

Але сонце вже високо... та дівчатко спить
 І чого-сь то в головах їй свічечка горить.
 Чогось в неї на головці з рутоньки вінець,
 Чогось біле без мережків, без гафтів рубець.

Ой вже свічка догасає, встань, дитино, встань!
 Мати слюзи проливає: „Рибко, цвітко, глянь —
 Подиви ся, люди в поли, збіжечко згорить...
 Вставай, доню!“ — Ой не встала доня, твердо спить.

*

*

*

На леваді ген широко розмістив ся ряд
 Невеличких, але зілем скрізь укритих хат,
 А при кожній при хатині деревляний пан,
 Деревляні в него руки, деревляний стан.

Ось одну там отворили, а від неї ключ
 Сивоусий дід тримає кріпко, обіруч.

Він до хати гостя пустить, а як пустить раз,
Вже із відтам гість не вийде, аж прийде му час.

І вже їде гість до хати, простий в него віз...
Попереду князь в фелоні; люд за ним, як лїс.
На некритім голім возі молоденький гість,
У тисовій домовині задубів як кість.

А приймав 'го в дверех хати сивоусий дїд;
Князь сьпіває... мати плаче, клонить ся мов цьвіт.
Сонце гасне за горою, а дївочий грїб
Покропила слїзми мати, а водою піп.

1892.

Найда.

Влітний вечір на Поділю,
 В чагарі зеленім
 Посідали поруч себе
 В коханю пещенім
 Не голуби сизокрилі,
 Не то соловеї,
 Людий двох обняло ся...
 Він хилився, а в неї
 Дрібні сльози в очах видно,
 Рубцем їх втирала
 І з уст його молодецьких
 Мову переймала:

.
 „Не веліли, не хотіли
 Тебе враз зі мною
 Повязати, подружити, —
 Де-ж би з сиротою?!
 Одружили, повязали
 З нелюбом, єдина!
 Прощай мені, най забудесь
 Весела година.
 На край світа, по-за очі
 Пійду, погублю ся,
 Пійду долю проклинати,
 Лишень не зречу ся
 Отсих думок серця мого
 Про тебе, єдина,
 Ох про тебе чарівлива
 Ясонько, дівчино!

Не дали тя сиротині,
Обругали найду,
Пійду же я в сьвіт широкий,
Та чей кінець знайду
Моїм мукам безталанним,
Горе моє зложу,
А на твоє безталання
Дивитись не можу.

От-от взяли і ховали
У купці з тобою:
Дали жити, полюбити
Щирою душою, —
А там взяли, повязали
З иньшим ручниками, —
Мені дали умиватись
Кровію, сльозами.“

Розійшли ся, розбрили ся.
Дівчина стояла,
Рубцем очи заплакані
Сердечна втирала,
З вільна, з тиха по неволи
До дому клонилаєь,
А його вже сива мрака
Собою закрила...

Пішов Найда в сьвіт широкий
І слїду не має.
Повінчана дівчинонька
Никне, завмирає.

II.

У далекій сторононці
Біляють ся скелі,
Ріка Босна тече мутно,
Несе свої филі
Кроваві, червоні;
Береги стогнають,

Ще до річки живим словом
Ось-як промовляють :

„Річко наша бистренькая,
Чом червона стала,
Чим ти личко своє ясне
Так намалювала ?

Твої филі вічно чисті
Чого збагренїли ?

Яке горе, які муки
Так тебе присїли ?“

„Як я маю, береженьки,
Весело спливати,
Якже менї з-за недолї
Прóзором сняти,
Коли ворог люд свободний
Люто убиває,
Його кровю нїдро мов
Поїть-наповає!“

• • • • •
Над Босною над рікою
Гайворони вють ся,
З дїтьми Слави чужоземні
Жовнярики бють ся.
Бідна річка упила ся
Кровію гіркою :
Дїти Слави не обстали,
Утратили волю.
І затихли самоцали,
Замовкли гармати,
Під скелею стогне вояк :
„Товаришу, брате,
Подай води хоч капельку,
Хочби одробину,
Най хоч дрібку на сьвіт гляну,
Гляну тай загину
У далекій сторононці,
У обіймах смерти...
От-так, от-так мій єдиний,
А серце роздерте
Скаже тобі ще де-що :

„Остапе, сокілю,
Брате щирій, там у нашім
Зеленім Поділю...
Еще одну вволи волю,
Як вернеш до дому:
Зайди в село, де ховався я
В чагарі ось тому,
Що ти знаєш побратиме
Його мій єдиний,
Поклони ся моїй любій
Серденька дружній.
Віддай же їй ось медалик,
Нехай поминає
Свого Найдю сиротину...
Най Бога благає!
Скажи: „Найда любив вірно...
Чи скажеш, мій брате?
Скажи... лю... бий товаришу,
Братчику О... ста... пе!“

III.

У чагарі на Поділю
Невесело, тихо...
І садочок той вишневий
Заріс увесь дико.
За чагаром при дорозі
Плакучі берези,
Малі собі, а за тес
Хрести величезні.

На одному в тихий вечір
Жовняр молоденький
Похрестившись прибив цвяшком
Медалик маленький.

1887.

За пізно!...

В кутку понурім, в норі, де з надвору
Сонішна ясність понуро сьвітила,
Кусок послідний сплісненого хліба
Мати дитині до уст підносила.
Сама сліз решту ликнула з досади;
Личко скрививши, склонилась до долу
І так застигла на гидкім берлозі...
Голод і холод злучившись посполу,
Своє зробили... На пів-нагій жертві
Лиш синьожовті полишали кази
І розстелили на лици студенім
Німу розпуку і знамя відрازی...
Сей труп здавав ся говорити грізно:
„Ратуй дитину; для мене — за пізно!“

З і р ю а.

На блакитних небозводах
Зіронька леліла
В нічку, в вечер сьпівакови
Із неба зоріла.
Аж одної, ночі таки
Ночи холодної
Чось не стало тої зірки,
Зірки дрібненької.

Чи ї темні хмари вкрили?
Чом її не стало?
Хоч те небо сино-цвітне
Прозором сияло,
То вже зірки там не було,
Вна вже не зоріла...
Над сьпіваком хрест дубовий ---
Вна з неба злетіла.

1891.

Під хрестом.

Шляхом тернистим по скелях, по зворах
Ішов до ціли з натугою сил;
Крім одної зіроньки на небі
Не мав інших провідних світил.

І так поводи бродив, добивав ся,
Хоч ранив ноги, хоч з сил опадав;
Але отсеї зірки дрібненької
З серця він свого, з очей не спускав.

А вже так близько мета маячила,
Вже він до неї і руки простер, —
Аж з неба зірка у низ полетіла
І блідла, никла, згасив і етер.

На шляху темнім, на шляху непевнім
Він сам лишив ся... головку склонив,
Хилив ся довго... важив ся на силах,
І силу втратив і з віг ся звалив.

Надлетів ворон... зголосив сумної,
Жовтому личку погрозив клювом,
І звис над трупом, і наче дивив ся:
"Чо' сей бурлака упав... під хрестом?..."

1888.

В неволи.

Ой зловили соловейка у ліску,
Тай заперли його в клітку, у тісну,
Де везли го по неволі — Господь знав,
Примістили його в містї, щоб сьпівав.

Невесело йому жилось у тюрмі,
Невесело і зітхалось в чужинї;
Ридав же він ой гірейко ще з туги,
Бо закрили йому долю навкруги.

Затужило його серце до гаю,
Де покинув щебетушку він свою
Бо остала дружиночка мов зізда
Пильнувати, дозирати там гнізда.

Довкіль нього ревів дуже вражий сьвіт,
А за гилє зелененьке став ту дріт;
Не хотїло ся сьпівати з-за туги,
Стало серце завмирати з-за нудьги.

Звісив кріла сиротїско, тай поник,
А поводи до неволї він привик;
А поводи той тюремний жизни день
Змїнив серце соловейка в глухий пенє.

Взяла його обнімати чорна злість,
Застрягла йому під серцем наче кість,
І десь знова взялись думи, хоч в тюрмі,
Хоч у клітці неширокій, в чужинї.

Хотів стати голоснійшим, ніж дзвінок,
Що на церкві все вертів ся, мов млинок;
Тож сьпівати став сердега... просьпівав —
Дзвінок злякався його пісні і змовчав.

Хотів стати голоснійшим, ніж юрба,
Що до міста улицями все ішла;
Тож сьпівати став так дуже, аж омлів,
Всякий ставши слухав пильно, чий то сьпів.

Хотів стати голоснійшим, ніж той жаль,
Що зводив йому на думку сину даль,
Де лишив він подруженьку в самоті
І на серцю стало лекше сироті.

Хотів врешті він змягчити паньску грудь,
Щоб пустив го на широку волі путь;
Сьпівав довго і не здужав, не вчинив,
Щоби серце ката свого помягчив.

Сьпівав довше під сю ноту тай охрип;
Трісло горло, крильця звисли: марно згиб.
А у лісі деь лишилась удова
Щебетушка, молоденька — от шкода!

Б а й д а.

Гудить, шумить на Україні,
Йде луна могуча;
Пташня знялась наче хмара
І летить мов туча
В край далекий на полудне
За семи ріками...
В край далекий вийшов з Січи
Байда з козаками.

А у Байди ворон-коник
Звів бундючно гриву,
Підніс уха, запінив ся
Козакам на диво.
І басує кінь гетьманський —
Знати: добро буде, —
А з походу вийде слава
На весь сьвіт, повсюди.

Їде гетьман в оксамітах,
В дорогій делі
Смотрить бистрим, чорним оком
Як весь степ німіє,
Як могили степові
Верхи похиляють,
Ой не йдуть бо козаченьки,
Хмарою ступають.

Перейшли вже Бог широкий,
А звідсіль ярами

Ішли жваво повитатись
З Дністра берегами.
Станув сірий, призивав ся,
Що то йде за сила;
Як шляхом походу того
Мрака сьвіт закрила.

Гудить, шумить у Молдаві
Йде луна могуча;
Прийшов Байда з козаками
Мов бурлива туча;
Прийшов Байда з козаками
Яси у облозі:
„Хто-ж допоможе молдованській
Столиці небозі?“

Стоїть Байда довкіль міста
Столицю штурмує,
А вже долю невеселу
Небозі віщує
Чорний ворон з небосклону:
Яси знемогають,
Товариство мур руйнує,
Хоч армати грають.

Стоїть Байда чорноокий
Під ним коник карий;
Добув гетьман меч свого
Рванув ся в бій ярий.
Затріщали брами міста
Яси заринали:
Бо під вечір сини Січи
В базарі гуляли.

Погуляли в цілім місті
А гетьман раює
І з лицарством „на посаді“
Славно бенкетує.
Залунало по Молдаві,
Згомонїли гори:

„На дворищи господарскім
Козацкі прапори!“

Гудить, шумить на Вкраїні
Мраки йдуть ярами,
Несе луна вість славетну:
„Байда з козаками
Здобув престіл господарский!“
Радіє Вкраїна;
Но за тою, за луною
Йде друга новина.

Чось померкло ясне сонце,
Мов туман по полі
Надлетіла вість инакша:
„Байда у неволі,
У тяженькій у турецкій!“
А в отсій годині
Скрізь поніс ся жалъ тяженький
По всій Україні.

Гудить, шумить у Стамбулі
В цілім місті всюди;
Питає ся люд турецкий
Що нового буде?
І питає ся люд цікавий
З цілого Стамбулу
До твердині султанської,
Аж до Ђдикулу.

В Ђдикулі засів султан
І ради питає:
„Яку кару гетьман Байда
Потерпіти має?“
„На гак його,“ кличе диван,
Підступили спаги —
І нажила кров козацка
Лютої зневаги.

Повис Байда за реберце
З нього кров стікає,
Але Байда по козацки
Не ласки благає.
Просить тільки у султана
Лук йому подати
Й його стріли калені, —
Хоче їх прощати.

І взяв Байда в ліву руку
Лук й стріли кіньчасті
А правою. похрестившись,
Став їх рівно класти
На лукову, міцну струну,
Струну мосянжову;
Ой не ждали довго Турки
На прощальне слово.

Шумить, реве у Стамбулі
Босфор запінив ся:
Від першої стріли Байди
Султан повалив ся;
Від другої султаниця
На віки омліла;
Від третьої доч султанська
Згасла, заніміла.

Пійшов в ростіч люд турецький
Втікши з Єдикулу,
Скрізь закрили чорні хмари
Небосклін Стамбулу;
Вже мученик гетьман Січи
На гацї конає,
Тай до вітру буйненського
З серця промовляє:

„Повій, шуми буйний вітре
На сьвяту Україну!
Скажи мамі — славній Січи
Веселу новину:

Козак Байда по лицарски
З смертю помири́в ся.“

· · · · ·
Рванувсь вітер ген на північ
Босфор запіннв ся!

Похід Наливайка.

По Волини, Білій Русі
 Пливають хмари байраками...
 Ой не хмари — Наливайко
 Править війском, козаками.

Від Смотрича до Німану.
 Від Німану аж до Богу
 Ясно, видно, грізно стало
 На землицю всю розлогу.

Вже ярами, чагарами
 Грімко кличе звук побіди:
 „Буде воля! буде доля!
 Бо козацке військо їде.“

А над війском, над козацким
 Летить сокіл; вкруг крилує,
 Бо козацку пісню славну
 Сокіл знає, ворог чує:

„Україна славна мати
 Гіркі сльози, мутні лила,
 Україна, сьвіт широкий,
 Наливайка породила.“

„Позлітали всі вірлята,
 Сини Невьки-України:
 Летять Маму визволяти
 Від неволі, від руїни.“

„Вже-ж Ляхове, вже-ж панове
Не пишайтесь, не гордіте
Були муки а заплату
Вже козацкі везуть діти.“

Всюда видно, шлях веселий,
Горить свічка не щоденна,
На палатах загоріла
Не воскова... стораменна.“

„Атамане... атамане!
Наша слава — твоя слава;
Наливайку, батьку, пане
Веди там, де рать крівава!...“

Гей у Бозі яснї хвилі,
А над Богом степ широкий;
Серед степу кіш козацкий.
В коши гетьман чорноокий.

Стоїть гетьман наче сокіл
Вороного обзирає;
Спер ся гетьман на кульбаку
Тай думає, тай гадає:

„Коню карий атаманський
Коню жвавий, коню скорий
Понесеш Ти свого пана
В світ широкий в край прісторий!“

„А за муки України
Польща кровю збагренїє;
Від Словути до Німану
Добро панське спопелїє.“

„Коню карий, коню жвавий
Буде бранка тя кормила
Буде тобі вівса, сїна
І водиці доносила!“

Сонце низько западало
Золотило степ широкий,
В степ з могили позирав
Наливайко бистроокий

Смотрить, очи протирав;
Глянув бистро, стрепенув ся;
Глянув ще раз, оком зрадїв,
Моргнув вусом, усьміхнув ся.

То не громи в дали чути;
Не армати грають в полю
Запорозке йде братерство
З атаманом, з Лободою.

„Слава богу“ — з відтам чути
„Слава“ — з відси залунало;
Наливайка славне військо
Лободї поклін складало.

Сонце згасло, звечоріло;
Оба війська кіш звивали,
Ішли Матір визволяти,
В Бозї хвилї поставали...

Поставали приглядатись
Що за військо? що за сила?
А до неба піснь летіла:
„Україно будеш жила!“

III.

1.

Листок прози.

Ідеали, світ розкоши!
Ідеалів світ минув ся
І вік щастя і любови...
Кажуть люди: „прослианув ся!“

Мрачно нині, пусто нині,
Душа з серцем враз малів.
— „Хто днесь любить“ — кажуть люди
„Той без глуздів — той дурів.“

На бік серце... ідеали...,
Любов щира, хочби з неба,
Бо світ каже: „До любови
Голубятам хліба треба.“

1893.

Отже неправда.

Дівча питав я, що таке значить ся,
Що, коли всякий ріжного учить ся,
Одного тільки не треба ся вчити:

Любити...

„Отже неправда“ — відкаже дівчатко —
„Отже я бачу: мамцю люблять татко,
А тїтка знову так вуйця цілують
Аж губ не чують!“

1889.

Привикнеш дитино!

„Мамунцю! я не хочу — шкода мене буде;
 його не люблю... дайте менї волю,
 мамунцю, чей потраплять до нас інші люди
 ай колись не плачу на ту гірку долю;
 ще молоденька, чого-ж в сю годину?“
 „Що ти знавш? я знаю — привикнеш дитино!“

„Мамунцю, він горбатий, він лисий, болячка,
 провитий, з'їдлиий — отсе добро гарне!
 який день мов наняв ся, сварить тільки, лає
 аж мій вік молоденький, загув увесь марне.
 вже! Боже! чись бачив біднійшу людину?“
 „Що ти знавш? я кажу, привикнеш дитино!“

„Мамунцю! лиха доля, сум горем лоточу,
 горе з горем зійшло ся, він до бійки взяв ся
 мамунцю! поратуйте! Чом мій вік дівочий
 пали ви на поталу, чи щоб завязав ся?
 чому-ж гірко боліти, за яку причину?“
 „Що ти знавш? я знаю, привикнеш дитино!“

1889.

Она хотїла тільки міста.

Хоч в селї лїт тільки жила
Від столицї миль зо двіста, —
То провінцїї не любила,
Вна хотїла конче міста.

Розводила серця мрії
Про концерти, балъ, забави
В небо несли ю надїї,
Що нажила-б в містї слави.

І від ранку аж до ночі
Вна училась грати Ліста;
Від плачу їй пухли очі —
Аж повезли ю до міста.

*

*

*

Рай правдивий, ідеали
По дорозі розводила;
Про аплявзи і похвали
На угорскім візку снила.

А у містї у столиці
Вна знайомих мала много:
Зо дві тїтки, чарівниці,
Kaffe-Schwester — більш нікого.

*

*

*

І осїла вна у тїтки
На концертах виступала, —

Але слави нї крихітки
Собі грою не придбала.

Були другі ту, stolичні,
І за ними була слава:
І за гри їх пів-клясичні
Левків руки били брова.

І баль випав лихо дуже
Хоч і „цьоці“ страх прибрали:
В самі ленти, в самі ружі
Не мов образ завітчали.

Хтось там шепнув „парафянка“,
Другий шепнув — „без фігури“,
Якась панна, stolичанка,
Доповіла: — „без тюрюри!“

Тож як другим запирало
Дух від танцю, вна сиділа...
Вна петрушку продавала
І до „цьоцей“ шопотіла...

*

*

*

Жила в місті аж три літа
І лишила всі забави;
Утікала з сего світа,
Що не дав їй вінця слави.

Писав батько: „вертай доню
І не гай ся в тій столиці,
Бо ту рад-би зять до дому
Кучерявий... білолиций.“

Мійска збрідла їй природа
Увертюри збрідли Ліста,
За алюмна вийшла; — шкода,
Вна-ж хотіла конче міста!

1885.

Не така я, як своячка.

Не така я, як своячка,
 Щó синам про Русь толкує,
 Щó сїм'ї немов завіта,
 Хати, мов лица, пильнує.
 В мене всьо іде инакше,
 Бо инакша установа;
 Бо своячка — попада лиш,
 А я — панї дзеканова.

Не така я, як своячка
 Щó то з хлопом тільки чемно,
 А з бабами полїтично;
 Я инакша, — то даремно!
 Нинї хлопа бучком виблю,
 Завтра бабу, і — готова.
 Нехай знають, що хлоп простий —
 То не панї дзеканова.

Не така я, як своячка,
 Щó то дітям каже: „вчи ся!“ —
 Я дітий своїх учила:
 „Коли тра — то підлести ся!“
 Нинї труд — дурне вже діло,
 Така в сьвітї установа,
 Про се однак знати може
 Лишень панї дзеканова.

Не така я, як своячка,
 Щó не знає, як зробитись

На хрестини, чи на празник, —
Я не вмію удавати.
В мене сукня ліктів з десять,
І конечно все шовкова,
А перстені, а кокарди —
Бо я пані дзеканова.

Не така я, як своячка,
Що жие лиш з попадами, —
Я инакша вже від роду,
Бо жию лишень з панами:
Пан лїсничий, пан економ,
Жид посесор. рахмістшова —
Я лиш з тими жити знаю,
Бо я пані дзеканова.

Не така я, як своячка,
Що для мужа респект має,
І прилюдно так танцює
Враз з дітьми, як муж заграє, —
В мене муж — то мебель в хаті,
Де поставлю — анї слова!
Він у хаті лиш — сотрудник,
А я пані дзеканова!

Газет руских не читав він,
Як за ним я, анї разу;
На Кальварю рік в рік їздить,
Голосує, як я кажу.
За те любить го комісар,
Пан маршалок, маршалкова, —
За те він в повіті — дзекан,
А я — пані дзеканова.

1889.

6.

П о е т.

Перо в руку взяв дряжачу,
Огонь в оці му палає,
Кодо серця чутя повно
На папір го проливає.

Списав стрічку, списав другу,
А на третій спотикнув ся...
До чого-ж то він думками
Свого серця прикоснув ся?

Чи він може враз зійшов ся
Із думками ще такими,
Що му горе пригадали,
Не пустили складать рими?

Ні! не те го зупинило —
Зупинив го біль природний,
Низше серця замлоіло —
Він від вчєра ще голодний.

Льогічно.

Похорони а женитьба — то мені однако,
Так казав перед роком мій товариш Дуля
І чому-ж не однако? — Хиба-ж се не правда,
Чи ти вмер, чи оженив ся, вжесь небоже нуля.
Якже нуля? — питаю — по смерти не кажу
Але в щастю при жінці, се-ж життя в сила!...
Одна доля — даруй мні — відказав товариш
Втратиш волю при слюбі, одно, що могила.
А по році, що чую... Дуля оженив ся;
Раз в місті го стрічаю: „кланяюсь жонатим!“
Зрозумів мя від разу: — а так, так небоже,
Тра було, щоб оставсь я дураком чубатим.
— Ну, але філософія, добродію Дуля?
Ви-ж казали: женитьба одно що могила...
— Безперечно, хотів я, братіку, умерти,
То-ж мусів оженитись, бо смерть не спішила.

1890.

ОЖЕНИВ СЯ.

Що старих се коштувало,
Чим мя вивели у люди,
Хоч сидів я тільки в школах
З мене був туман і буде.
Ой я сам вже теє знаю
Погадавши, як я вчив ся,
Але злість мене збирає
На сю гадку, як женив ся.

Укінчивши пасторальну,
Що я сьвіта з'їздив — Боже!
І довгів зробив „на жінку“,
Хто зчислити їх там зможе!
Гарбузів підняв я купа,
Аж одна мя без принуки
Дійстно хтіла — так в дорогу
Вліз професор від азбуки.

Він і каже: — „знаєш друже,
Ту не варта; хата бідна,
Та-ж ти хлопець раз, як лялька,
На виставу хоч до Відня.
А ну, брате, їдь зі мною:
Панна квітка! а нівроку
В батька гроші вже готові, —
Ще і тітка якась з боку...

Як стій вибравсь я у свати
І думаю: — Він — друг дому

Дадуть віру; в зятї приймуть;
То-ж Аврамкови старому
Хоч частину дам на векслї, —
Хиба-ж злу я мав інтенцію?
Нині кожний в сьвітї дбає
Про щасливу поведенцію...

Як нас чемно там приймали,
Як сердечно! за годину
Панна дала менї слово
А старий сказав ми „сину!“
І вечеру пишну дали;
Які срібла,... які страви,
От гадаю, раз приятель!
Знає, де шукати справи...

При вечери, наче хвильку
Жаль зібрав мя за тамтою.
Пригадалось батька слово:
„Сину їдеш за судьбою,
Уважай лиш ти розумно,
Що за дуже де блищить ся,
То-ще того зараз сріблом
Уважати не годить ся.“

Се трівало лишень хвильку. —
Дійстність вчила мя инакше.
По вечери панна грала
На клявирі і ще радше
Стало в серцю... рада в раду
Слюб за місяць назначили;
Сват до дому сам поїхав,
Бо мене вже не пустили.

І був слюб; була вистава
І лядбсь вино рікою —
А за місяць по тім слюбі
Я заплакав над собою.
Всього дали дві корові
Що продав їх зараз в ятку,

А ся тітка богатирка
На дорогу дала — п'ятку!

Там всьо було лиш для ока!
Днесь жид векслї протестув,
Домагаюсь в тестя грошій,
А він буцїм то не чув.
З викарівки жити годї;
Ще сьміють ся з мене люди...
Що робити?... не порадиш...
Туман з мене був і буде.

Моя нерша — певно в злости —
Одружилась з моїм сватом
І всі кажуть, що за нею
Вніс богацтво в свою хату.
А у мене? го!... го!... жінка..
Фуми паньскі, ще й нероба,
Ах той бельфер від азбуки, —
Бодай щез був... то худоба!

1885.

З книги старого завіта.

Наш прадід славний, дядько Ной
Нащадком був Адама,
Він трьох синів легінів мав
Яфита, Симе, Хама.

І двох він перших страх любив
Він ними все чванив ся;
Хам, хоч мізиньком дома був,
Но з батьком не годив ся.

Бо Хам був острий правдолюб,
Все правду різав строго;
А було за що, батько Ной
Часом грішив за много.

В винї пізнав він добрий смак,
А ласу мав натуру;
У будний день як в празник пив;
І в горло ляв, як в руру.

Тверезим був лиш в шабас він,
Бо Ной завіту слухав:
Він того дня нічо не пив,
Табаки те-ж не нюхав.

Но раз забув ся дядько Ной,
Хоч був се день сабату,
Вже сам вернути він не міг
З винниці Арарату.

Ото-ж сини Яфит і Сим
На ноші батька взяли —
І до шатра знесли його
На одрі враз поклали.

Заснув старий, як в лісі спюх;
На другий день завчасу
Збудив ся Ной, як стій велів
Собі подати квасу.

Попив, зітхнув: а знати рад,
Як він в шатро дістав ся,
Спитав синів, а там від них
Вже всього він дізнав ся.

Лиш Хам сидів, понурий страх
І вже не міг стерпіти:
„От мавбись розум вже, старий,
Та-ж гріх в сабат трубіти!“

А Ной, почувши слово те,
Став мов німий від злости;
До решти Хама знелюбив,
Хоч кість був з батька кости.

*

*

*

Відтак минуло кілька днів,
За час сей Ной в задумі
Ходив сюла, ходив туду,
Мотав лиш щось на умі.

Раз навіть два дни десь сидів,
А всіх зняла тривога —
Сини найшли го на скалі;
Ной ту моливсь до Бога.

Чи може він прощення там
За гріх свій домагав ся,

Ніхто не знав, бо Ной мовчав,
Хоч Сим, Яфит питав ся.

*

*

*

А ось субота знов прийшла
Великий „шабас пурім“
Ной враз з синами „локшен“ з'їв
В своїм шатрі понурім.

А потім каже так:, сини!
Ваш батько тиждень тому
Чось троха ніби согрішив,
Но вільно так старому.

Єгова врешті винен був,
Бо він вино заправив;
Я випив правда буклачок
Но тим себе отравив.

Лиш гірший гріх у того є,
Хто старших рад картати...
Таких Єгова раз на все
Дав приказ проклинати.

Ти, Хам, не варта батька слів,
Ти ворог мій завзятий:
Мене ти шанувать не вмів —
То-ж будь на все проклятий.

Ти будеш раб твоїх братів,
Їх власти все підданий,
Невільних батьком станеш ти,
Бо був ти син поганий.

Ти був готов хоч і мені
Докір суворий дати —
Но бачиш правду як коли —
А все не мож казати!...

І лиш сказав Ной слово те,
Хам вже, як стій, змінив ся :
Як уголь у печі зчорнів,
У двоє він схилив ся.

Він став трястись, його зняв страх,
Забувши в роті слова,
На тілі чорнім він мав знак,
Що з батьком був Єгова

І того дня Яфит і Сим
Панами Хама стали :
На них він день і ніч робив,
Аж сили з рук втікали.

А Ной тепер як перше пив,
Бо ласу мав натуру ;
Ніхто го більше не спиняв.
Тож в горло ляв як в руру.

*

*

*

А з сеї причти річ яка ?
От бачте ся наука :
Сказати правду легко є,
Змовчати правду — штука.

Власть кожда, брате, сила є,
А сли не хочеш страсти,
Хоч правда була-би твоя,
Кори ся смирно власти.

Власть кожда, брате, сила є
І спосіб той ще має,
Що більша меншій все, як слід,
Подати поміч знає.

А ти, що сьмів іти на прю,
За взрив палкий натури

Побачиш де тюрму, Сибір —
Деянде знов Мазури.

А там зчорніє сьвіт твій весь,
Опустиш уха, руки...
І жити-меш, мов Хама внук
У злиднях смутку, скуки!

1893.

10.

Трагедия.

Молоденьких любків двоє
Понурились в любови силї, —
Но судьба їм не сприяла,
Їх постигли чорні хвилї.

Їй бабуня нагрозила,
Йому батько читав „буки“,
Плачем лихо своє збули,
Тай кінець усьої штуки.

В тім біда.

- Ой так, так єгомось!
— Так, так, господине!
— Кажете, що нужда?
— Нужда, бо Русь гине.
— Дійсно так, єгомось?
— Так, так я вам кажу!
— Яка-ж на те рада?
— Так я не пораджу.
— Яка-ж тота нужда,
Де єї симптоми?
— А хіба-ж вибори
Ще не важкі громи?
— Ой так, так, єгомось!
Ну і ви пропали?
— Якже не пропасти?
Де-ж би Ляхи дали!...
— Та Ляхи Ляхами,
Дали чи не дали;
Але якже ваші
Там голосували?
— Ну, мої звичайно...
Най худоба гине.
— В тім біда єгомось —
— Як? як? господине?!
— Вибачте, єгомось,
Я так собі тільки,
Нужди прикоснувшись
Забув ся на хвилюку.

Хто винен?

В літах яри, за днів завзята,
Присяг відважно іти в світ;
Боров ся львом і не подужав,
Втомивсь о півдні своїх літ.
Других стежки квітчались цвітом —
На его стежці злами скал
Ранили бистрі його ноги,
Ще їх кровавив терня вал.

Шукав потіхи у тім горю,
Дівочі очі полюбив —
Але ті очі заздрів другий,
Він — сиротою в світ побрив.
Одну лиш більше знав обиду,
Що цвіт любви на вік пропав,
Йому-ж він скорбну панахиду
На вічно пам'ять засьпівав.

Одно ще бачив пред собою,
Що гине в нужді вітчизна,
Що гине люд від мук і поту,
Він став трудитись, та дарма!
Не дала зависть, лишив труди,
Ідей великих вершині,
Дививсь лишень, як з Неньки груди
Кров пили рідні сини.

Мав він ще віри троха в серцю,
До єї сторожи пішов,

І ту він зависть, лєсть і нечєсть,
Ідку облуду він найшов.
Ту закони сьвяті, Христові
Поземних цїлий нищив рак —
Втратив любов, надїю, віру,
Мов захист родинний бурлак.

Охляв і знідів мов розбите
На морю збурханім судно;
Стояв немов курган розритий,
Що в нїм вже скарбів не було.
Лиха пригода в лиху хвилю
Подала чарку... тим кінчав...
А люди хитро гомонїли:
„Ото як низько сей упав!“

Мудрий цар.

Був мудрий цар, щасливий був,
Землі він мав багато;
Підданим кріпко спину гнув
І воював завзято.
А бідний люд платив му дань,
Як ні — то дер зі шкіри:
Бутним в холяви сипав грань,
Бо мудрий був без міри.

Хто мав, не мав — а дати дав;
Всі точно дань давали,
Чи щиро, цар про те не дбав,
Но скрині аж тріпали:
Бо з дня на день, з років на рік
Росло багатство царске;
На просьби знав один лиш лік:
Знущатись по варварски.

А далі став стогнати люд;
Ревів, як лев в пустини...
Всі сили з него вижер труд,
То доста мав причини.
Но мудрий цар розумний був,
Герольдів слав казати:
„Війна буде...“ а люд, як вчув,
Рішив ся дань віддати.

І знов той гріш поплив як слід,
Лиш край війни не нюхав...

Люд стер з лица трівожний піт
І в плач, що зради слухав.
Затяв ся весь і став як пенъ
Но цар мав війська силу...
І погуляло вно лиш день —
Люд дань зложив аж мило.

І зрадів цар на вість отсю,
Великий пир заставив,
На свій він люд пустив різню,
Днесь вірність війська славив.
І власно він тоаст підніс,
Щоб війську честь віддати —
Аж от біжить герольд, як біс,
Дає цареви знати.

„Ти мудрий цар! великий муж,
Но люд твій страх поганий!
Від вчєра ве ся він, мов вуж,
Як ніч він темна паний.
І всьо, царю, всїлякий вік,
Старці, жінки і діти
Горівку пють, як божий лїк —
Всьо йде в шинок трубіти.

А оргії там, мов в пеклі де!
Живі там бакханалії —
Гуляють всі, музика тне
Йдуть на фляшки баталії.
А цар те вчув, і нагло сїв
І чарку змїв, як тїсто,
Тоаст скінчити вже не сьмїв,
Казав замкнути місто.

На замку мур велїв, як стій.
Всім війскам враз ставати;
Бо знав, що паний люд то змій,
Готов не так скакати.
Не так страшна татарська дич,
Як єсть страшна розпука...

А цар почув розпуки клич,
Но цар був мудра штука.

Розпуки він рішив як раз
Вгасити перший зарід:
Двірських музик післав сейчас
Заграти там між нарід.
Герольдам знов він приказ дав
Всім всюди голосити:
„На царський кошт, сам цар сказав,
Днесь кождий може пити.“

„Не хоче кривди мудрий пан —
Він хтів лиш досьвід мати,
Який в краю засіб, талан,
Хто скільки може дати?
Днесь знає він, що він єсть цар,
Бо має люду вірність,
То-ж нині шле він царський дар
За службу, за покiрність.“

„На років три звільняє він
Весь край свій від податків,
Тож най царю люд дасть поклін
За себе і нащадків!...“
Скінчив герольд; люд руки тре,
З утіхи слинку ликнув;
Музика грала: „най живі!“
Люд „многа літа“ крикнув.

І так минув великий страх
І перший слід розпуки,
Пив нарід весь по всіх шинках
І цар пив без принуки.
На хитрість царську люд пішов,
Мов мухи ті на трутку;
А цар сьміяв ся, коб' здоров,
Бач дурнів взяв на вудку.

Бо як минуло років три,
Цар взяв, як брав, податки;
Лиш вже тепер не мав журби,
Бо люд ще дав додатки...
Царю їх сам заніс на ґрунт
А з того йде наука:
В шинку вгасить ся всякий бунт,
Сли цар єсть мудра штука.

С в а т и.

Пані сваха Горпина,
Що всіх радо женила.
Болячок три на вечер призвала
Дала їсти і пити,
Тютюн добрий курити —
Відтак тими словами картала :

„От стид, ганьба, публіка!
Кожний стогне і квика’...
Поділитись вам радше судьбою
Так з дівчатком коханим,
Мов малинка румяним —
Таку рибку назвати жоною.“

„Таж се розкіш правдива,
Що наробить вам дива :
Попестує, пригорне, зголубить,
Введе в хату порядки,
Відтак, щастя завдатки...
А хто-ж щастя такого не любить ?

„Сьвіт з вас просто глузує,
З вас вселякий кепкує,
Що стара ви й нездала голота ;
Що вас плястри тримають,
А у ході скріпляють
Сенес, мятка і лїки Гуйота,“

„Час вам, вірте панове,
Оминати обмови
І на лїпші вже ціли, рішиться,
Я вас мушу, мов мати,
Честним словом звязати,
Що з вас кождий поїде женитись.“

„От ви, пане Архорий,
На вакації у гори,
Для вас в горах зацвила лелїя;
Вам бо в густї білявки,
Синоокі русявки —
Така-ж в мене сестрінка Марія.“

„А вам, пане Аксентий,
Ось адреса в презентї,
Після неї ви їдьте в Поділе;
Там знайдете кохану
Чорнобровку румяну —
Що припне вас до груди мов зіле.“

„А вам, пане Пафнуций,
Не десь в гори Абруцци.
Але їдьте лиш просто під Броди;
Я за вас там писала,
Там буде вас вже ждала, —
Ах! шатинка, мов чудо уроди.“

„Мине місяць, — по слові
Повертайте здорові;
Та, щоб справи для мене був доказ,
Най тут кождий від любки,
Від своєї голубки
„Люби-мене“ привезе на показ.

„Люби-мене“ закрите,
В пачці добре зашите,
Щоби з него могла я спізнати,
Хто з вас більші фурори,

Хто з вас більші гонори
Умів серцем у серцю придбати.

„Тепер з Богом сердечні,
Нуж в дорогу безпечні,
З вас бо кождий прийятий зістане;
Повертайте здорові,
Але тямте, по слові
Нехай кождий до свахи загляне!“

*

*

*

Минув місяць, мов днина,
Панї сваха Горпина
Знов в сьвітлиці когось-то чекає...
„Ах! там фякер туркоче!“
Хтось по сходах тупоче —
До сьвітлиці Архорий вбігає.

„Ано, як там?“ — „Прийятий!
Я від щастя багатий,
А дівча-ж то, їй Богу, малюнок!
А ось тутка від неї,
Від голубки моєї
„Люби-мене“ — прашальний дарунок.“

І знов фякер туркоче,
Хтось по сходах тупоче,
Се приїхав з Поділя Аксентий.
Весь веселий, румяний,
У підскаках, мов п'яний,
Несе пачку „любим-я“ в презентї.

Ба! знов фякер туркоче,
Хтось по сходах тупоче
І Пафнуций простїсько з дороги
Вбіг в сьвітлицю Горпини,
Сповідатись з гостини,
Показати „любим-я“ небоги...

Панї сваха Горпина
Всім тром рада, щаслива,
Чим скорійше принялась до діла.
Бере пачку по пачці,
Розтвиряє в горячці,
Отворивши... схилилась... омліла...

Бо у пачці Архора
Була мятка й камфора;
У Аксентія був ящик — оршадн;
А сердечний Пафнуцій,
Що не їздив в Абруцци
Мав у пачці — флящину „Гуняди!...“

Д е в і в ц я.

Іде вівчарик, зажурив ся,
 Овечки шукає,
 „Де-би она поділа ся?“
 Так собі думає.
 Вже день цілий находив ся,
 Час би і вертати;
 Коли чує, край діброви
 Став хтось розмовляти.
 Підступив він легко-тихо
 Підслухати хоче,
 А то козак дівчинонці
 Зазирає в очи.
 — „Що-ж там бачиш моє серце?“
 Дівчина питає
 — „А що-ж бачу? сьвіт ціліський!“
 Козак повідає.
 „О! то й вівцю мою видиш!“
 Вівчар приступив ся;
 „А я єї шукаючи
 День цілий трудив ся!“

1889.

Гриць-фільозоф.

Ляг собі в полудне Гриць
 Під тінисту грушу,
 Тай і каже до Івана:
 „Звеселив Бог душу!
 Так весело, ладно скрізь,
 Зелено по світу,
 Але Господь зле зробив,
 Що дав тільки цвіту.
 Як-би я так Богом був,
 Інший світь зладнав-бим:
 Замість цвіту лиш дівчат
 Всюди наставляв-бим.
 Світ дівками-би робив,
 Вни косили-б, жали,
 А парубки горілиць
 В затінку-б лежали.“
 — „Не здурів ти? — каже той —
 Бачу розум втратив!
 А як-би так кожда з них
 Вхопила за лату,
 Тай і Грицька по хребті,
 Щоб ішов робити.
 Дав-бись раду?“ — Ні, не дав,
 Трудно було-б жити;
 От і добре Господь дав
 Всеього в половицю.“
 — „Ну, тям, більше не мішайсь
 В Боже діло Грицю!“

1887.

Той, що над нами.

Ішов жовняр темним лісом,
 Вовка налякав ся:
 Тож чим скорше вліз на дуба
 Тай в гиях сховав ся.
 І жде ту він, заки вовка
 Возьме яка хмара,
 Коли бачить, туди просто
 Іде собі пара.
 Ідуть собі, а під дубом
 Присіли спочати,
 І почала-ж она тогди
 Тяженько ридати.
 — „Ой, Боженьку, ой матінко!
 Тяженький фрасунку!
 Возьмуть тебе, Василечку,
 Возьмуть при вербунку.
 Ой що-ж мені робитоньки,
 Що мені почати,
 Хто-ж захоче вдовиченці
 Діток годувати?“
 — „Не жури ся,“ знов він каже
 Щирими словами,
 „Діток буде годувати
 Той, що є над нами!“
 Аж ту жовнір як не крикне:
 — „Бреши здоров, брате!
 Не я твоїм дітям батько,
 Щоб їх годувати!“

1889.

Суд Саламона.

(Билиця).

Журила ся Василиха, що би їй робити,
 Бо чогось ї чоловік не хоче любити.
 Мовчить вічно наче стовп, лице відвертає
 І весь став він мов не свій, з хати утікає.

Рада в раду, сяк і так, думає сердечна:
 „От до війта ще піду, там рада безпечна...“
 Кусень сала буклачок під паху узявши,
 Пішла, просить; слуха' війт на вус намотавши.

„Добре кумо, не біда — якось оно буде,
 Зараз завтра звістку дам, щоб зійшли ся люде;
 Буде рада, буде суд — нарід розпізнає,
 Чому, кумо, чоловік від тебе втікає.“

І зійшла ся рада вся, війт і асесори
 Посідали всі як слід сільські матедори;
 Василиха вже й рида': щоби їй робити,
 Бо вже єї чоловік не хоче любити.

— „Ну Василю так і так“ — став пан*війт питати.
 „Чому жінки вже не любиш, кажи пане брате!“
 — „Та я-б єї все любив, но їй щось хибує:
 Она мене, вибачайте, холодно цілує.“

— „Не здурів-же? от здурів, кажуть асесори,
 Похитали головами сільські матедори;
 — „Ну побачим“ — каже війт — на чім то стане,
 Відкрий кумо, чим борзій, те лице румяне!“

— „Тепер радних по черзї цілуй, най пізнають
Чи є в праві твій Василь, бо судити мають.“
Пішла баба і як стій дає собі духа:
Усіх радних по разу цілує від уха.

— „Ой смачна-ж бо, от медок“ кажуть асесори,
І цмокають раз-у-раз сільські матедори.
— „Бач Василю,“ — каже війт, „вна добре цілує
А не віриш, то она ще раз пострібує.“

А той рота розтворив, витріщивши очи
Головою похитав, суду вже не хоче:
„Доста, доста, вже не тра, спасибіг вам люде,
Жінка бачу вам смачна, то й для мене буде!“

Жидок і мужик.

(Билиця).

Стоїть мужик коло плота
 Журить ся, думає...
 Надійшов жидок проворний
 Мужика питає:
 „Герете, Грицю, чого стоїш,
 Чого так дармуєш?
 От ходи на торг до міста
 Може що вторгуєш?“
 — „Та з чим піду?“ — Грицько каже
 „Добре то казати.
 Але перше гроший треба,
 Щоби торгувати!“
 — „Ну, ну, Грицю не жури ся
 Невеликі штуки;
 Я тобі гроший позичу.
 Настав лишень руки!“
 — „Та що даєш дурний жиде?
 Не робив-бись шутків
 Що-ж я куплю нині в місті
 За двацять п'ять дутків.“
 — „Що ти кажеш? на сумління —
 Ходи лиш зі мною:
 Дуже купиш, як покрутиш
 Лишень головою!“
 Пішли собі — у містечку
 Жид жваво звивав ся:
 За хвилину купив курку —
 Далій знов забрав ся.

Продав курку, купив гусь
І дальше торгує,
А що купить, відпродасть
З зарібком міркує.
І так жваво купував
То міняв він знову,
А з полудня, он диви,
Жид веде корову...
„Герсте, Грицю, щось купив
За пів золотого?
Я також пять шісток мав,
А що маю з того!“
„То, веди собі здоров,
Що-м мав купувати?
Як тра було на торзі
День цілий стояти.“
„Ну, чо' стояв, не крутив
Троха головою?“
„Та як же ні?! от крутив
Що ледви вже стобю!“
„Ну як крутив? покажи!“
Грицько повернув ся:
Головою сюд-не-туд —
А жид усьміхнув ся:
„Герсте, горсте так крутив!
Віддай гроші, Грицю!
Ти собі ще так крути —
Я куплю телицю!“

1891.

Як в пеклі?

- „Був ти в пеклі, геть на споді?
Скажи но Іване!“
- „І Антипка навіть бачив
Справді, ясний пане!“
- „Як там грішним на тім сьвітї?
Як їх там карають?“
- „Панам добре як і тутка,
Хлопи біду мають!“
- „Та і якже навіть в пеклі
Ей брешеш Іване!“
- „Нї не брешу а розкажу
Погодїть лиш, пане!
Пани, панї цампушками
В смолі поринають,
Хлопи і там тяжко роблять
Бо дров підкладають!“

IV.

Присвячене.

Паняноньки, дівчатонька,
 Лихо мені з вами...
 За для вас то побивавсь я
 Над тими листками:
 Складав мої віршосплетні
 Чи раз цілі ночі,
 Сушив серце, палив душу,
 Писав собі очі.

Складав, складав, наскладавши
 Пустих межі люди,
 Думав: стануть вам за втіху,
 Мені добро буде.
 Насьпівав вам так всіляко —
 То за вас журих ся,
 То сьміяв ся так весело,
 Аж в сьміху топив ся.

Пішли мої віршосплетні,
 По сьвіті блукали:
 Книжки мої, сиротиска,
 Назад повертали
 В мою скриню широкою,
 Добра не придбавши,
 Ще сказали: „жаль приносив,
 Що трудивсь писавши.“

Паняноньки, дівчатонька,
 В годину лукаву

Пригорнули ви до себе
Мою музу й славу...
За що, на що трудився я,
Сліпав цілі ночі?
Моїх книжок спора купка,
Ніхто їх не хоче...

1887.

2.

До музи.

Верни ся тиха, верни ся ясна,
 Вернись сьвітюча мов сонця сьвіт,
 Вернись до мене мов щастя цвіт —
 О приверни ся все добра, красна,
 Музо сердечна, сповни завіт:
 Нехай не беть ся серце в трівозі;
 Нехай не рветь ся душі небозі;
 Най дух взнесе ся під неба синь —
 Зірко, о злинь!

Верни ся щедра — верни ся добра,
 О благодатна, вернись з-за хмар!
 Злинь, поможи ми ладнати чар —
 О поможи ми, музо хоробра,
 Кріпитись в сили супроти мар
 Недолї, горя і мук і страсти,
 Що напосїлись мій нарід скласти
 У гріб глибокий, в могилу тьми,
 Музо верни!

Верни ся тиха, верни ся ясна;
 Своєї сили в душу ми влїй,
 Жаром небесним серце загрїй:
 О приверни ся могутча, красна,
 Стань враз зі мною проти затїй,
 Схили до мене чудове личко:
 Підопри руку мою, сестричко,
 На чолї Руси зложить вінець —
 В горя кінець!

1887.

Дружині!

Не сумуй так, Бог з тобою!
Не сумуй так, бо, як бачу,
Слезу в очі твоїм яснім,
Лечу в пропасть, розум трачу.

Не сумуй так... сум з'їдає;
Від сліз смутку цвіті гинуть...
Важкі думи най щезають,
Не добром вни в серце лнуть.

Не сумуй так! о мирі ся
Чутєм віри, супокою
Горем, смутком поділи ся.
Не сумуй лиш, Бог з тобою!

Е л а г і я.

Раю ти мій тихий, раю мій розмаю,
 Думками і снами печений,
 Чось дивно на серцю, як тебе згадаю,
 А в оці лід чую студений.
 На думці, що щиро минувшість пестує,
 Сум-змора тяженька усяде
 Грудь, серце здавивши, суть життя нехтує
 І нищить всі лучі віради.
 Раю ти великий, безсмертний без краю,
 До тебе я нишком баную;
 Без тебе сердечний, мій друже невдячний,
 Ні нічки, ні днини не чую.
 Колись там, давно вже сьміяло ся сонце
 А з него і щастє і доля,
 А нині те сонце мов з мрак би сяло
 На грудях окови, неволя..
 Колись там бувало а в ранці розмаю
 В гайок лиш піду я грабовий,
 І сьвіта цілого вже тоді не знаю,
 Лиш вчую пташат тих розмови,
 Лиш вчую ті пісні веселі, розкішні
 Їх звуком півп'яний раюю,
 А думи веселі йдуть тоді гуляти,
 Я з ними до неба прямую.
 Бо в піснях тих жив я, їх щиро любив я,
 Вни наче той божий музика
 Бувало горлають, аж нерви всі грають,
 Аж серце веселе терлика'.

На нитку душевну зспляв я ті рими
Собі я сьпівати учив ся.
Райом тим гудячим пташками дрібними
Чи раз я в нетямки упив ся.

І груди ми горіла, мов огнем жаріла,
Тодіж я титанські чув сили;
Від них то. думав я, земля-би омліла
І мову підняли-б могили!
І нарід мій тихий, мій благий, сердечний,
Воскрес би від звуків тих строю
І пер-би велітом на лють безконечну,
Прапори уніс-би горою.

Так було, бувало; витав так колись то
У мене ти любий, мій раю,
Строїв мя, красив мя мов чуда намисто,
Мов зелень те поле в розмаю.
Днесь вянуть вже рожі, люта відьма прози
Вказала їдь злющу крізь зуби,
І зимна, студена по злишній надії
Простерла вже руку загуби.

Щось шепче півтихо, щось кличе злощасно,
Мороз вже всі кости хапає..
Щось грозить: „Диви ся, огонь твій вже гасне
І серце від стужи змерзав.
То осінь, чи старість? Вже жовкнуть листочки,
Марніють на поли розлогім,
А разом за тими листками дрібними
Ти станеш у сьвітї убогім.

Ти сили пісень тих на других не бачив,
Ти жив лиш у мріях сонливих:
Чутєм ти весь погляд на сьвіт сей іначив
І в сумнівах згвинеш журливих.
Чи чуєш? Горою летить вже стрілою
Той ворон, що правду закраче:
Байдуже ось стане живим за тобою
Лиш ліра сирітка заплаче!“

Минувшости.

Я любив тебе, я кохав тебе,
Я тужив за тобою,
Розійшлись ми враз в неминучий час,
Не зійдемось з собою.

А росло мов пресвяте чутє,
Ой росло пребогате:
Сияв вік як день, як сьвяточний день,
Ой, аж жаль споминати.

Я любив тебе, я пестив тебе,
А остав сиротою...
Не вернеть ся вік, щó цвив ще вторік
Не зійдемось з собою.

П р о сь б а.

Засьпівай ми, дівча серце,
Пісеньки такої:
Веселої, сердечної,
Легкої, дрібної.
Засьпівай ми шумки, думки
Нехай звеселю ся
І з пісеньки, мов з чароньки
Радощів напю ся.

Засьпівай ми лебедойко,
Щоб приговорила,
І мов тихий ручай в поли
В мою душу плила.
Вхолодивши жарку спрагу,
Нехай покріплю ся
І з пісеньки мов з чароньки
Спокою напю ся.

Сьпівай менї, голубонько,
Поскладавши звуки,
Нехай з серця проминеть ся
Везмежна нудь скуки.
Туга моя най минеть ся
Нехай відхрещу ся,
І з пісеньки мов з чароньки
Полегча напю ся.

Сьпівай менї, дівча серце.
Най пісенька цвітом

Повинеть ся, розівбеть ся
Наче рожа лігом.
Най з тим цвѣтом в личко сонця
Гляну, подивлю ся
І з пісеньки мов з чароньки
Охоти напю ся.

Сьпіваш ми, складаєш ми
Чогось не такої,
Пливуть звуки, бренять звуки
Зложили сумної.
В очах твоїх дрібні зльози,
Но я веселю ся...
Бо з сліз отсих взаїмности
Потїхи напю ся...

Наші пісні.

А ті думи, наші пісні,
Наче перли миготять,
А їх звуки, смутку повні,
Так на серцю ваготять.
З глибин серця они родом,
А ховались на степах,
На могилах спочивали --
Годувались по степах.

І тому в тих пісень сути
Чуєш нашу долю всю...
Чуєш сльози і неволю
І розпуку і журбу.
І лиш ними вкоїш горе,
Що заляже руску грудь;
Як їх звуки тихим миром
Твоє серце обнімуть.

Не загине нарід руский,
Поки сили тих пісень,
Голосні їх, м'яккі звуки,
Се у нашій пітьмі день.

В т у з і.

Нема в грудях огню сьвятого.
Немає в серцю вже чутя;
Охолонула душа вбога
Мов безприютна сирота
На лютій стужи; все пішло
Кудась стежками в иньший сьвіт.
І на леваді дум сердечних
Схилив головку пишний цьвіт
Тих ідеалів ясносьвітлих.
Рожевих, тихих щастя снів...
Замовкли струни вже сердечні,
Іх звук на віки занімів.

Гей, гей весно!... весела, жвава,
Радощів повна, де-ж твій сьміх,
Благе похміддє?!... Вже лукава
Студена осінь тебе з всіх
Чарів обдерла... ще й зіпхнувши
Тебе із теї висоти,
Де ясным сонцем все сняло,
Не знавши прози... суєти.

Нема в грудях огню сьвятого,
Нема благого вже чутя;
Вже студеніє, мерзне серце,
Вже подає ся в низ душа...
Вже ніч змогла сьвітлючу днину,
У груди чуєш нудьгу, глум,

От, що несе в дарунок осінь
Серед студених вбогим дум:
...„Так всьо мина', так гаснуть зорі,
Так цвіт зелений в спекоті
Головку клонить миттю, вскорі..
Так і судно життя на силу
Филями збите порина'..
І так бурлака в самоті
Кудась в далекій чужиниці
Душею, серцем завмира.

1887.

9.

З людських мотивів.

1.

Ой у лісі край доріжки
Вільха усихає,
Покинув я мій миленький
Тай гадки не має.
А я собі не журюся
І не знаю туги,
Покинув я пустий вітер
Найде ся ще другий.

2.

Сиві воли коло дніпля
Чорні попереду,
Та сьпівав я, що миленьку
До шлюбу поведу.
Зігзили ся воли сиві
Тай дишель зломили,
Прийшли вражі вороженьки
Тай нас розлучили.
Запряжу я воли чорні
До старого воза,
Поведу я свою долю
Між густії лози.
У гущаві му-копати
Чорний гріб на силу,

Заховаю бідне серце
В отсей гріб, в могилу.
Закопаю, заховаю
Гіренько заплачу:
Люди сьвіт ми заступили,
Долі вже не бачу.

1889.

v.

1.

Рідна мова.

[Після Шенкендорфа: „Muttersprache“].

Рідна мово, слово рідне,
Твої звуки так живі:
Бренять в усі, звенять в серцю
Все печені, голосні.
То-ж тяженький сум у серцю
Як піде ся в чужину,
Бо там треба убирати
В чуже слово думку всю.

Гарна, люба рідна мово,
Ти так чисто все звениш;
Ти богатством моїх предків
Мою душу веселиш.
Дідив словом зпід могили
Кличеш любко ти мене;
Ти чаруєш мене в пісні,
Що ми з серця нудь жене.

Кожда мова — боже діло,
Велична мов чуду цвіт, —
Лиш для мене моя мова
Се самого Бога слід.
До молитви, до подяки
Чужих мови я-б не вжив;
Лишень тої, що малого
Мене батько научив.

Глуха мати.

(Після Гальма: „Das taube Mütterlein.“)

Відчинились стиха двері,
Хтось до хати увійшов;
То по довгих днях розлуки
Син до матінки прийшов.

В хаті сьвітла лишень тільки,
Що від скалки на печі,
Стара мати пряде пильно
А з душі линуть думки.

Але гостя не зачула,
Бо літ кілька вже глуха;
А син ближше приступає:
„Чи здорова ти була?“

І піднесла мати очі
І звернула їх в той бік,
Ой бо серцем вна відчула,
Хто вернув зза гір і рік.

Враз обі простерла руки;
В їх обійми син упав:
Слухав звуків серця того,
Що він неньки серцем звав.

3.

Сила пісні.

(Після Мартіна Боденштедта: „Die Volksweise“.)

Весіле в селі гуділо,
Було гостей на нїм тьма;
І сюди привів хлопчина
Незрячого кобзаря.

Молодій, щасливій парі
Подарунків дали гук,
А сліпий кобзар, незрячий,
Підніс парі пісні звук.

Тих людей давно не стало,
Вони в гробі в неживих;
По дарунках слід минув ся —
Лиш звук пісні не зати́х.

4.

Неділя на полонині.

(Пісня Улянда: „Schäfers Sonntagslied“).

Десь в дали чути голос сьвятих дзвонів
І знова тихо скрізь на полонині,
Хоч ту нікого нема крім мене
А якось чудно — неділенька нині.

Коліна гнуть ся ; я „Отче наш“ шепчу
І якийсь тихий, глухий шопіт грає ;
Чи-ж ту тьма люду клякла враз зі мною
І мій за мною пацір повтаряє ?

Далеке небо чогось дуже близько
Врочиште, пишне, у синій свитині,
Туй-туй отворить свої сьвітлі врата ;
Отче наш, Боже! неділенька нині.

Верховина.

(Після Göthe).

Ти знаєш край, де тихий шум берези
 Тишить твій жаль, твої солодить слези,
 Де бистрий Прут дно кремінне полоче,
 Де цвіт гірський до себе надить очі,
 Де до спочинку тінь ялиць взиває —
 Там пишний сьвіт і море дум безкрає.

Чи знаєш сю величнню будову,
 Де голос твій зміняєсь в громів мову,
 Де ряд верхів десь неба досягає
 І свій привіт на доли посилає,
 Орли тебе під небо провожають
 Розвали скал грудь путника стискають —
 Чи знаєш край? от-там, моя ти мила,
 Нам був-би рай і жизнь би щастєм цвила.

Чи знаєш край, де тихо стали скелі —
 Віків сьвідки, мов скаменілі филі,
 По них журчать хрустальні чисті води,
 Там люд — краса, дівчата — чудо вроби —
 Чи знаєш край? ах там моя ти мила,
 Нам був-би рай і жизнь би щастєм цвила.

1886.

6.

Дівочі забаги.

(Після Гете).

Ой кобиж то мені скоро
Вже жених:
Сьвіт-би иньший преді мною
Встав в живих.
Сеї казали-б мені — „дама“
— Яка лєсть!
І саджали-б на канані, —
Що за чєсть!

І не шила-б, як звичайно,
Дєнь по дні.
Школи тої стереглась-би
Як біди.
І на слуги воркотїла-б
Вже сама
Чорноокого найшла-би
Щє кравця.

Щоби добре убирав мя
В чорний стрій,
Щоби першим був лиш тїльки
Убір мій.
І ходила-б я гуляти
По балях;
Знала-б хлопців туманити
На словах.
Тата, мамі, не питала-б
Ідучї,
Чи ми вольно погуляти
Хоч в ночі.

Жертва повени.

(Після Гетого „Iohanna Sebus“).

Повінь, туча! вал вже рветь ся
 Всьо зникає під водою...
 — „О не бій ся, моя мати,
 Ти не згинеш, я з тобою;
 Їще повінь не високо
 Броджу добре; — не глибоко!“

Взяла матір і понесла;
 А за нею крики, зойки
 — „Ах! ратуй, ратуй сусідко
 Діточки мої дрібойкі!“
 — „Ви на стріху хороніть ся,
 Чим поверну, стережіть ся!“

Люта повінь вал розносить
 Ревуть филї, грізна туча;
 — „Моя мати вже безпечна
 Лиш ті, Матінко могуча!“
 Просить мати, кличуть люди:
 „Їм ратунку вже не буде!...“
 — „Спічни тутка, моя мати,
 Я йду тамтих ратувати!“

Повінь, повінь; хоч із греблі
 І сліду вже не зістало
 Дівча добре завернуло,
 І хвилиники не чекало.
 Іде певно, бродить справно
 Вже допала тої стріхи

О не б́уде з труд́у сього
Вдові, дітям, добра — втіхи.

Чорний темний вал двигнув ся
І, влучивши в дах високий
З діточками враз вдовицю
Пхнув він з стріхи в вир глибокий.
А те третє, те найменше
Ще козу за ріг хапало
І враз з нею в вир впірнуло
І враз з нею потопало.

Повінь, повінь, скрізь мов море
Ревуть филі, ревуть в́оди
Щож над ними ще зорів?
Дівча-герой, чудо вроди!
Ще держить ся непохитно,
Але филі в грудь дівчати
Бють невпинно, безпощадно,
Хто ж дівча ме-ратувати.

Нуже хлопці, гей молодці
Душі, серця шкода того
Шкода єї життя-цвіту
Єї віку молодого.
Тихо, глухо — дівча в небо
Ще посл́дний взір звернуло
І в обіймах филь холодних
Гріб найшовши, потонуло.

Щезла, зникла людзка праця
І поплила враз з водою
Лиш остав ся жаль глибокий
За дівчатем-сиротою.
І хоч повінь давно зникла
Память вічна ту остала
Про дівчину-сиротину,
Що так ближних ратувала.

З о р і.

(З польського Конопниціної).

Сьвітять зорі, сьвітять
На високім небі —
Не гадай лиш, хлопе,
Що вни і для тебе.
От ся найяснійша,
Що стала сняти
Мов сонця частина —
Вна пана з палати.
А низше ще друга,
Що златом сияє,
Сесь до прихідства
Лучі посилає.
А третя, що сьвітить
Немов дияменти,
Сю вибрав для себе
Церковний ресний.
І всі пред очима
Горять вни луною —
Лиш жадна не тужить,
Хлопе, за тобою.
Повідають люди,
Як встала земля —
То в Бога однака
Вся була зірниця.
Нї хлопа, нї пана
Не було на небі
І кожний людина
Мав зірку для себе.

Так звільна, поволи
 Люд настав убогий :
Роз'єднались зорі
 На різні дороги.
А панські зірницї
 На небі остали...
А хлопські на землю
 Сльозами упали.

Т р и д о р о г и.

(з польского Конопниціої).

Три дороги ведуть з хати
 До долі й недолі,
 От ся перша веде прямо,
 Де жнуть в паньскім полі.
 Сеся друга веде в лїво
 У корчму похилу;
 Тая третя там, де видно
 Під хрестом могилу.

І на першій від роботи
 Піт сплива' росою.
 А на другій з батька, з неньки
 Сьміх між дїтворою.
 А на третій жиржиконик
 Ранком, думку грає —
 І береза біла плаче
 І хрест похиляєсь.

І по всіх тих доріжейках
 Ходить люд убогий...
 Хто-ж покаже йому стежку
 В край сьвітла розлогий?

В лїсї.

(З польского Конопниці).

Заграв той лїс, зелений лїс,
Від звуків мого сїму,
Підняв ся сьпів в вершках грабів
Там птах щебече думу.
Ревів ручай, шумів ручай
Мов жаль мовї туги
І мрак туман і слїз ладан
Зіпхнув у спід яруги.
І вітер встав, коріня рвав,
Мій жаль казав 'му встати
Понїс він шум сердечних дум
В далекий край богатий,

Ударив дзвін... ударив дзвін
Мов серце на тривогу
І лиш сих хат, де люд, де брат
Збудити днесь не мōгу.

Гейне'ого.

„Du hast Diamanten und Perlen.“

Ти мавш купони і льоси,
Ти мавш, щó схоче душа,
Ти мавш і очі розкоши,
Чо-ж хочеш ще, панї моя?
Ти мавш і коси так чорні,
Ти мавш уроду лица,
Ти мавш і брови моторні,
Чо-ж хочеш ще, панї моя?
Ти мавш і голос звенючий,
Цїла Ти мов Юно сама,
А хід Твій етерний летючий,
Чо-ж хочеш ще панї моя?
Ти мавш всю прелесть Венери,
Усточка мов рожі краса,
Ти мавш і острый язичок,
Чо-ж хочеш ще, панї моя?

Стара рожа.

(з Гейного).

Знав я рожу молоденьку,
Серцем рожу сю обняв;
Вна-ж сердечна розвивалась
Я з далека на ню ждав.
За час рожа пишна стала, —
Запалала на весь край —
Тож хотів я ю зірвати
І скрасити нею рай...
Но вколола мя так дуже,
Що поплила з руки кров,
Я від рожі відвернув ся,
З серця вирвав сю любов.

Тепер рожа вже появилa,
Бо-ж і змили ю дощі;
Чи раз каже, шепче: „Любий!
Мій сердечний! все мені.
Я для неї всім і всюда
Бачять лиш мене она;
Часом вколе... ах! — се зморщки,
Що розсілись вкруг чола.
— Будь здорова!... прищі в тебе,
Або їх зголити дай,
Або в келию йди, небого,
Там для костий старих рай!

Чабаниця.

(Після хорватского Прерадовича: „Наша Анка“).

По-під хмари до схід сонця
 Беркут сивий вкруг крилує;
 На високій верховині
 Дівчинонька чабанує:
 На високій верховині
 Дівчинонька сиротина,
 Така гарна мов ялиця,
 Така свіжа мов калина.

Ні в дівчини щастя, долі,
 Ні приюту на с'їм світі, —
 Лишень сльози по родині
 За всі щастя стали цвіти;
 А за долю стали найми,
 Таланом всім сині очі,
 Чорні коси, чорні брови —
 Й чисте серденько дівоче.

А у серцю? хтож се знає?
 Чи вно раде покохати,
 Чи припав хто до вподоби,
 Хто-ж се зможе розібрати?
 Хто-ж загляне в груди дівочу,
 Що закрила ту країну,
 Де чувств повно провесняних,
 Що без краю, без почину.

З верховини сьвіт широкий,
З верховини к' небу близько,
А те небо сьвіт високий,
А у небі Боже личко,
І Пречиста там царствує
Дівочого мати миру,
І Пречистій вна що вечер
Сьвятить думку серця ширу.

З легка, з вільна за ягнятем
Молоденька чабаниця
Ішла мовчки, мов по небі
За молодиком зірниця;
Утомились білі ноги,
Утомив ся стан дівочий,
І сон тихий, сон спокійний,
На ті сині злинув очі.

Тихий вітер наче думка
Сей дівочий сон солодить,
Легка хмарка виступає,
Перед сонцем і холодить.
Білі груди лиш хвилюють,
І кружляє кров по лицю,
Сон чудний бо їй приснив ся,
Він навчає чабаницю.

Бо їй снить ся, наче ворон
Острым клювом в груди вбив ся,
Наче шпоном аж до серця
Він дівочого добив ся;
Наче видер чистість з серця
І поніс єї горою,
Щоб рівняти єї з сонцем,
З його сьвітла чистотою.

Подув вітер холоденький;
Отворило дівча очі,
Перед нею, наче чудо,
Стояв, цяця, пан хороший,

Він очима впив ся в личко,
Єї ягід баг устами
А дівчатко соромилось
І закрило твар руками.

Не вважало на стан пишний,
Лиш на сон вно спогадало,
З під ялицї, де сон снив ся, —
Мов від лиха утікало;
Бо їй круком нан той здав ся:
Він би клювом в грудь їй вбив ся,
Він забрав-би спокій серця...
Їй би сором-стид лишив ся.

1885.

Царська бібліотека.

(За Фр. Рікертон).

На світі жив раз мудрий цар
Він пишну мав палату,
У ній він скарбів безліч мав
І книг він мав багато.
А книги ті, куда-б' не йшов
Той цар возив з собою;
Верблюдів сотка книги ті
Несла за ним юрбою.
Аж надоїло се царю
Книг тільки все возити,
Мудрців він сотці витяг знов
З тих книг велів зробити.
З них мудрість всю учені ті
В ту скількість книг змістили,
Що мул один унести зміг;
А мав він доста сили!
Аж ось раз цар мудрців отсих
Прикликав до палати;
І з лишніх книг він витяг знов
Велів мудрцям зладнати.
З роботи тої лиш одна
Одніська вийшла книга,
Вже ні верблюд, ні мул її
Сам цар сю книжку двигав.

Но надоїло знов царю
Сю книжку все носити,

Знов з неї він мудрцям велів
Ядерний зміст зробити.
З роботи тої вийшло що?
Коротка лиш наука,
І причта вийшла лиш одна
Цареві мила штука.

Затямив легко він собі
Коротке правди зерно;
А може після слів отих
Він царював штудерно.
Если-ж не було зовсім так,
Сам винен був він тому:
Мудрцям робити зміст велів
А не собі самому.

З пригоди тої знов така
Для тебе йде наука:
„Читати много, — легка річ;
Но вже-ж труднійша штука,
На користь добру в с'ім життю
Із книг, щоб-сь вепів читати
Зробити добрий, ясний зміст,
Щоб зерно правди знати.“

Бабуся прачка.

(За Шаміссом).

Подиви ся, там у хаті бабуся старенька;
Шістдесятый вже їй стукнув; голова сивенька
Але сили не ослабли у твердій роботї,
Лице прецінь еще свіже, хоч купане в потї.
Дала доля тяжку працю, — гірко гарувати;
Треба було хлїб насущний праньом заробляти;
Бог судив їй таку працю, чесно з неї жила
І за те, що Бог дав сили, Господа молила.

Було щастє і у неї; колись молодою
Полюбивши віддала ся; рада дружиною
Бодро знесла судьбу жінки і не нарікала,
Хоч журба їй чи одна там в житю доїдала.
Раз мужови перед Богом, присягу зложила
Нї в хоробі, нї в час смерти его не лишила.
На сю згадку чираз сльози котїлись німії
Не втратила однак віри, любови, надії.

І знов треба було дужше, пальців прикладати,
Треба було недолїтних діток підховати;
Поострила лиш відвагу до борби з судьбою
Упевнила їх будучність працею гіркою.
Показавши в світ дорогу, поблагословила
Сама дальше жити стала, як і доси жила.
Прийшла старість; для бабусї страшною не була,
Нагнула їй плечий троха, відваги не вгнула.

Так в роботї безнастанній, в трудї без спочинку
Троха гроший ускладала на чорну годинку;

І повісма накупивши, пряжи насукала
Нитки рівні знов ткачеви, на варстат віддала.
А ткач виткав полотенце, его побіливши
І на міру як потреба, добре прикроївши,
Білу нитку в добру голку сама засилила
І собі на смерть сорочку новеньку ушила.

З роздобутих трудом грошей на тяжку годину
Сей послідний скарб придбавши, отворила скриню,
Поскладавши рівно, гарно сю нову сорочку,
Сховала ю в самім споді в почеснім кутóчку.
Так неділеньки діждала, врочистого сьвята
Сю нову рубатку взявши, мов скарбом богата,
Вислухала в церкві служби і божого слова
З легким серцем пішла в хату, хоч на смерть готова.

*

*

*

І чираз то я думка́ми хоч як побивав ся
Чому долі я такої в сьвіті не діждав ся?
Щоб хоч хвильку, як бабуся, так щасливим бути,
Оглядати таку цілість в свого житя сути.
Якже радо повитав-би сповнене бажання,
Моїх трудів житя мого звершене змагання...
Якже радо заходив-би до того кутóчка,
Де мене-би дожидала смертельна сорочка.

Справоздана посольське.

(За Беранжером).

Певний вашого довіря,
 Маючи мандати ваші,
 Днесь вертаю я, панове,
 В сторони родинні наші.
 Днесь вам хочу я сказати,
 Кому дали ви мандати;
 То-ж послухайте, панове:
 Я часу не тратив марно.
 З міністрами жив я добре,
 Я служив їм дуже гарно.
 Бо-ж і наша днесь дивіза
 Міністерство підпирати,
 При правительстві лиш муром
 Бодро й кріпко все стояти.
 Що така робота добра,
 Се вже з того прецінь видно,
 Що ваш посол визирав
 Прецінь не так дуже бідно.
 Там обідав він смачненько:
 Пив вина, смачні портери
 Аж 'му в серцю солоденько,
 Як згадає ті мадери,
 Ті обіди, ті портери!

 Ті обіди, вже-ж приличні,
 Се не-аби які були:
 Они бўли полїгичні
 Там ми прикази численні

Від міністрів чи-раз чули.

А ви-ж знаєте міністра?

О яка-ж то душа бистра...

Часто він розводить хрії,

Яким вітром з відки віє;

Хто правительству єсть любий —

А хто хоче його згуби.

То-ж ваш посол смотрив бистро,

Хто був близьше при міністрі,

Чи старшина із лівиці,

Чи старшина із правиці

І знав зараз о що ходить,

Що міністри не шкодить...

При обіді я вже певний

Був звичайно і програми.

Річ моя була панове

Заявити ї ділами.

За те їв я там смачненько

Пив вина смачні портери

Ах, аж в серцю солоденько,

Як згадаю ті мадери.

Певно звістний вам панове

Той обичай в царляменті,

Що за ним суть міністрове.

Там стоїть в їх документі,

Щоб послів горячі мови

Хто-сь збивати був готовий.

То-ж я, маючи довіру.

У міністрів і їх клюбу,

Не завивав слів у вовну.

Як розтворю лишень губу,

Скажу слово одно, друге,

То такого дива вкрешу,

Опозицію так прочешу,

Що за тії всі прислуги

Клюб на руки мя підносить...

На обід міністер просить.

За те-ж їв я там масненько

Пив вина, смачні портери...

Ах, аж в серцю солоденько,
Як згадаю ті мадери.

Не думайте однак прошу,
Що ділав я лиш пасивно.
Так не було — вірте прошу,
Я ділав також активно.
З міністерством йдучи разом,
Знав я добре його ціли
То-ж сповняв я певно щиро,
Що міністри захотіли.
Мені вдяка, що газети
Понехали вже панфлети,
Часом, — тра вам і те знати —
Боронив я і печати.
Бо деколи, так ось часом
Тра сьпівати грубим басом,
Хоть міністер грав в дутку.
Хто не чув про сю орудку,
Той не має тамкай слави,
Чужі тому всякі справи.
Того певне не підносять,
На обіди там не просять.
А як їсть ся там смачненько!
Ой! аж в серцю солоденько.
Як згадаю ті десери,
Ті обіди, ті мадери.

Рідко правда брав я участь
У нарадах дуже тайних,
Я бо мав все ту засаду:
До екстремів таких крайних
І в такі непевні сїти
Не влазити ніяк в сьвітї.
Но про теє дбав я дуже,
Щоб з переду все стояти,
Розуміти указ всякий
А як треба — і мовчати.
Там лиш доля тим зорів,
Що зміркують з відки віє.

Там той посол звесь „повага“
І той має славу сприту,
Що уміє розпізнати
Правительства волю скриту.
Відтак ходить на обіди,
На вино, смачні портери...
Ласкою міністрів їде
І солодкі цв мадери.

При нараді бюджетовій
Посол ваш зробив страх много.
Через погляд свій здоровий,
Впрочім з обовязку свого —
Так став явно в обороні
При бюджеті „на поліцію“,
Що на злість всім лібералам
Такой видержав позицію.
Бо-ж упала-б послів слава.
Коли-б в ті непевні хвилі
Они бюджет „на поліцію“
Легкодушно обкроміли.
Хто-ж стеріг-би нас панове?
Як не було-б поліц'янтів,
Комісарів і аєнтів
Но — і платних спекулянтів.
Такі люди, — се конечність
Без'условна на непевних!
За те посол ваш в заплату,
За діла заслуг так ревних
Пив вино, з'їдав обіди,
Перворядні пив мадери...
Ах! аж серце рвесь на згадку,
Які були там портери.

Правда, кажуть вам що хвиля
Щось платити: днесь податок,
Завтра знова указ прійде
На новий якийсь додаток.
Але так самі панове
Возьміть річ сю під розвагу...

Деж-би був держави статок,
Яку мала-б вна повагу?
Як була-би вна без гроший.
Ото-ж був-би лад хороший!
Та-ж міністри потребують,
Війску також много треба,
Дипломати то-ж працюють
Не за божу манну з неба.
Одиниця без вечери
Певно лекше обійде ся,
Чим міністер без бюджету.
Бо хто-ж тоді на обіди
Нас просив-би, на портери,
На вина, на всі рецепції
І на славні ті мадери...

1885.

З Осаур-могили.

(Богдана Залеского).

Степ широкий, край веселий
Розклав ся мов море,
А з могили вид далекий
Глибокий мов горе.
По край степу село мріє
Хатами сияє,
В селі люду буйна сила
А в ній жите грає.

Чути, чути до могили
Летять пісень звуки;
Пестять уха, пестять серце
Не знають розлуки.
З'єднали ся... злучили ся
Одною луною,
І на серци став лекше,
Віір пливе горою.

Чути, чути ген широко
Степами, лугами
Засьпівала Україна
Чудом-голосами.
Прибрала ся, наче цвітка
На майдан спішить ся,
Русу косу розпустила —
Красою гордить ся.

Гей могило-сторожнице
Преславна могило,
Ой чи тямиш, яке тутка
Житє давно плило?
Скрізь довкола пустарами
Сьвітив степ широкий,
Не лунав ту голос людський
В тишині глибокій.

І лиш горе, двійне горе
В парі із нудьгою
Чираз степи поливало
Кровю і слезою.
Давно було — минуло ся...
А як встала доля,
Знов радїла душа грїшна,
Вільна бо їй воля.

Бо давно ту шляхом гарним,
Божий гнів спускав ся,
Божим судом, божим гнївом
Поганин збігав ся
Кіннотою або пішки
З ріжних сторін сьвіта,
Карав люду сего землю
Марїли їй дїта.

І горїли села пишні
І міста горїли
Сотки люду по пожежи
В розпуцї говїлі;
Архангела визирали
Сторожа землицї
Визирали як в час спеки
Степ сухий водицї.

А архангел над землею
Двох сьвятих поставив
Імена їх чудотворні
Чудами розславив:

Павло сьвятий і угодник
Божий наш Васильий
В день і нічку за землею
Нашою молились.

Як не стало над Дніпром вже
Люду дніпрового,
Обізвав ся старий дядько
Дніпро з одра свого :
Прихилив нас, притулив нас
На свої острови
Невелику горстку наших
На житло обнови.

І плив старий сивоусий,
Котив свої филі;
До островів прихилив ся
І полокав скелі.
На одному, на острові
Стояла твердиня
А в тій січи по Дашкові
Вдовиця-княгиня.

Ей княгиня, славна жінка,
Жила ту з дитятем
З Дашка сином недолітком,
Молодим вірлятем.
А на орду ішов острах
Мирилась з вдовою,
Що ту в мирі володіла
Всею стороною.

І княгиня мов вірлиця
Княжа пестувала...
А буйна душа княжати
По степу літала :
Їму серце ворожило
Широкою славу :
Трудом, гарцєм сповивану,
Козацку, кроваву.

А головку, було склонить
До одра твердого,
Про Василя сон вже снить ся
Про Павла сьвятого
Запороже і Січ снить ся
Не втримає мати,
Не вспинить шляху, дороги
Для свого вірляти.

„Пусти мене, моя мати,
На воленьку Божу;
Пусти мене в степ широкий
Тай на Запороже.
Пусти мене рідну землю
Іти визволяти,
Пусти мене по лицарски
Гуляти, вмирати.“

Чути, чути від Хортиці
Зревіли пороги,
По порогах чайка вєть ся
Шукає дороги.
А у чайці молод-лицар
Перший на Вкраїні
Переплив стрімкі пороги
В щасливій годині.

А довкола при Дніпрови
Люд стояв, як лава;
Поклонв ся єму лицар,
А люд кликнув „слава!“
Придивляв ся молодецькій
І лицарській вдачі,
І слів єго палких слухав
І мов сьвіт побачив.

Мов сьвятії єго словом
Люд поздоровляли;
Наче крила сьвятих божих
Над людом сияли.

І пристав він до вірляти
Під єго управу :
І веселі дні настали
Вкраїні на славу.

Вже почули сини Січи
Мудру єго волю,
Поострив він свої списи
За Вкраїни долю ;
Підняли ся летом бистрим
З острова Хортиці
А повів їх в бій з поганьством
Гетьман, син вдовиці.

Ой гетьманив, отаманив
Довгими літами
До Самарц, до Кавказу
Долітав з орлами.
Чудом-трудом люд кріпив ся
До життя нового :
Він лицарских вчинків вчив ся
Від гетьмана свого.

Пішла слава споконвічна
Чиста ласка Божя,
Гетьманьщини росла слава,
Слава Запорожа.
А молодці, як соколи
Боронили волі,
Кров козацку, кров лицарську
Сушив вітер в полі.

Пішла слава споконвічна
Козацтво гуляло,
Чорну долю, глухий смуток
З краю проганяло.
По могилах по лицарских
Люд низько клонив ся,
І гетьмана свого славив,
Богови молив ся.

VI.

Finale.

Ей коби то чудну ліру
 златострунну взяти в руки
Тай заграли голосної
 так, щоб пісні тої звуки
Немов морські, стрімкі филі
 скрізь по світі рокотали,
Як то діти України
 слави й волі добували.

Ей коби то в єї струни
 свого серця вляти силу...
Чутем горе солодити,
 що ту землю нашу крило,
І любовю наче цвітом
 увесь нарід сповинути
На врочисте чудне свято,
 щоб воскрес той люд забутий.

Ей коби то позбирати
 віковічні трофеї
І давної слави лучі
 в ріг багатий Амальтеї,
Осїнив-бим землю вкриту
 благородними кістками;
Покріпив-бим нарід збитий
 тяжким лихом, ворогами.

Ей коби то громом строгим
 в суть затїй, распри влучити,

Ей коби то громом кари
Іскарйотів рід згубити,
Відслонила-б личко правда,
увільнившись з мук пекольних;
Увесь нарід повела-би
відречи ся пут бездольних.

Ей коби то тої хвилі,
воскресеня днів діждати,
Щоб в коруні самоцвітній
засіяла Рідна Мати
Ей коби то сьпівакови
ще побіди піснь зложити,
Тай головку на свободнім
нідрі Неньки похилити!

З М І С Т.

I.

1. Ще не вмерла!	3
2. Славнищина	5
3. О мати!	7
4. Чому?	8
5. Смерди	9
6. Наша доля	11
7. І доки ж того?	14
8. Будьмо вже мудрійші!	16
9. Поклик	18
10. В перші роковини смерти Вол. Барвіньського	20
11. В тридцять п'яті роковини смерти Т. Шевченка	22
12. Над Лукоморем	24
13. Memento	27
14. До рідного краю!	29
15. Негідний внук	31
16. Думка	34
17. Нехай буде, як бувало!	36
18. З осінних дум (1. 2. 3. 4.)	38
19. Згадка	41
20. Щедрий вечер!	43
21. Товариству жіночому в Станиславіві	45
22. Всі враз!	47
23. Запорука	49
24. Христос воскрес	50
25. Учи ся дитино!	52
26. Рускій молодежи	53
27. Гей сьвітла більше!	55
28. Спокою жду	57
29. Рускій хаті	58
30. Одним словом	60
31. Силі сил!	62

II.

1. Над колискою	67
2. З чорного шляху	69
3. Найда	71
4. За пізно!	75
5. Зірка	76

6. Під хрестом	77
7. В неволи	78
8. Байда	80
9. Похід Наливайка	85

III.

1. Листок прози	91
2. Отже неправда	92
3. Привичеш дитино!	93
4. Она хтіла тільки міста	94
5. Не така я, як своячка	96
6. Поет	98
7. Льогічно	99
8. Оженив ся	100
9. З книги старого завіта	103
10. Трагедия	108
11. В тім біла	109
12. Хто винен?	110
13. Мудрий цар	112
14. Свати	116
15. Де вівця	120
16. Гриць-філософ	121
17. Той, що над нами	122
18. Суд Саламона	123
19. Жидок і мужик	125
20. Як в пеклі?	127

IV.

1. Присявячене	131
2. До музи	133
3. Дружині!	134
4. Елегія	135
5. Минувшости	137
6. Просьба	138
7. Наші пісні	140
8. В тузі	141
9. З людських мотивів	143

V.

1. Рідна мова	147
2. Глуха мати	148
3. Сила пісні	149
4. Неділя на подовині	150
5. Верховина	151
6. Дівочі заботи	152
7. Жертва повени	153

8. Зорі	155
9. Три дороги	157
10. В лісі	158
11. Ти маєш купони і льоси	159
12. Стара рожа	160
13. Чабаници	161
14. Царська бібліотека	164
15. Бабуся прачка	166
16. Справозданє посольське	168
17. Осаур могила	173

VІ.

Finale	181
------------------	-----

В друкарні Наук. Товариства імені Шевченка
під надзором К. Беднарського.
